

НАСТАВА И ВАСПИТАЊЕ

1

Београд, 2016.



Извршни издавач:
Педагошко друштво Србије
Теразије 26, 11000 Београд
тел. 011 268 77 49
E-mail: casopis@pedagog.rs
www.pedagog.rs



Суиздавач:
**Институт за педагогију
и андрагогију Филозофског
факултета Универзитета у Београду**
Чика Љубина 18-20, 11000 Београд
тел. 011 3282 985
E-mail: ipa@fbg.ac.rs

За извршног издавача

Биљана Радосављевић

За суиздавача

Др Александра Пејатовић

Главни уредник

Др Емина Хебиб

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Одговорни уредник

Др Биљана Бодрошки Спариосу (в. д. уредника)

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Секретари редакције

Бојана Урошевић

Мирјана Сенић Ружић (в. д. секретара)

Лектор

Татјана Догдибеговић

Лектура текстова на енглеском језику

Др Анђелка Игњачевић

Преводиоци

За енглески језик др Анђелка Игњачевић

За руски језик др Дара Дамљановић

Дизајн корица

Предраг Вучинић

Технички уредник

Мара Торбица Јовановић

Штампа

ЈП „Службени гласник“

Тираж

350

Издавање часописа финансијским средствима помаже
Министарство просвете, науке и технолошког развоја
Републике Србије

Индексирање часописа: SCIndexs

На годишњем нивоу објављују се три свеске часописа.

Редакција

Др Вељко Брборић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Др Споменка Будић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

Др Саша Дубљанин

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Живка Крњаја

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Снежана Маринковић

Учитељски факултет у Ужицу Универзитета у Крагујевцу

Др Наташа Матовић

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Мати Мери (Matti Meri)

Одељење за образовање наставника Факултета

хуманистичких наука Универзитета у Хелсинкију, Финска

Др Саша Милић

Филозофски факултет у Никшићу, Универзитет Црне Горе

Др Милица Митровић

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Драгана Павловић Бренеселовић

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Мр Желимир Попов

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Илке Паршман (Ilke Parchmann)

Лајбниц институт за педагогију Природно-математичког

факултета Универзитета у Киелу, Немачка

Др Јан Петерс (Jan Peeters)

Центар за развој на раном узрасту Одељења за студије

социјалне заштите Универзитета у Генту, Белгија

Др Росица Александрова Пенкова

Одељење за образовање наставника Универзитета

“Климент Охридски” у Софији, Бугарска

Др Лидија Радуловић

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Ала Степановна Сиденко (Алла Степановна

Сиденко), Академија за образовање наставника

Државног универзитета „Ломоносов“ у Москви, Русија

Др Pavel Zgaga

Педагошки факултет Универзитета у Љубљани, Словенија

Др Весна Жунић Павловић

Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

Универзитета у Београду

САДРЖАЈ

7–16	<i>Klara Skubic Ermenc</i>	INTERCULTURAL DIMENSIONS OF EDUCATION
17–29	<i>Slavica B. Maksić</i>	SOME QUESTIONS ABOUT CREATIVITY IN DIGITAL AGE
31–46	<i>Ана Ж. Пешикан</i>	НАЈЧЕШЋЕ ЗАБЛУДЕ О ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНИМ ТЕХНОЛОГИЈАМА У ОБРАЗОВАЊУ
47–60	<i>Ивана З. Богдановић Споменка М. Будић Мирјана Д. Сегединац Душанка Ж. Обадовић Милица В. Павков Хрвојевић</i>	ПОВЕЗАНОСТ НИВОА МЕТАКОГНИТИВНИХ СПОСОБНОСТИ УЧЕНИКА И ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА У КОГНИТИВНОМ ПОДРУЧЈУ
61–75	<i>Nada I. Polovina Ivana M. Jakšić</i>	CONCEPTIONS AND PERCEPTIONS OF STUDENT INITIATIVE HELD BY ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS AND STUDENTS
77–92	<i>Мирослав В. Павловић Весна П. Жупић Павловић</i>	НАУЧНА ЗАСНОВАНОСТ ПРОГРАМА СТРУЧНОГ УСАВРШАВАЊА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ВРШЊАЧКОГ НАСИЉА
93–108	<i>Наталија Р. Јовић Бланка Д. Богоновић Тијана М. Мировић</i>	ЕКСПРЕСИВНОСТ У МУЗИЧКОМ ИЗВОЂЕЊУ: ПЕДАГОШКИ АСПЕКТ
109–124	<i>Невена Ј. Вујошевић</i>	ТРАНСФЕРНА ВРЕДНОСТ УЧЕЊА МУЗИКЕ НА КОГНИТИВНИ РАЗВОЈ УЧЕНИКА ОСНОВНОШКОЛСКОГ И СРЕДЊОШКОЛСКОГ УЗРАСТА
125–138	<i>Јована С. Маројевић</i>	ОД ЕПИСТЕМОЛОГИЈЕ ДО СКРИВЕНОГ КУРИКУЛУМА: КРИТИЧКА VS. „БАНКОВНА“ ПЕДАГОШКА ПЕРСПЕКТИВА
139–152	<i>Вера В. Ошмјански</i>	ЕЛФ У НАСТАВИ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА: ИСПИТИВАЊЕ СТАВОВА СРПСКЕ АКАДЕМСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ
153–166	<i>Ана Б. Ђорђевић</i>	ЕФЕКАТ ИНИЦИЈАЛНОГ ОБРАЗОВАЊА И ОБУКЕ БУДУЋИХ НАСТАВНИКА СТРАНОГ ЈЕЗИКА
167–180	<i>Марина Ж. Илић</i>	ЗНАЧАЈ И ТЕШКОЋЕ У ПРИМЕНИ КООПЕРАТИВНОГ УЧЕЊА У РАЗРЕДНОЈ НАСТАВИ ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ УЧИТЕЉА
181–196	<i>Миланко Д. Чабаркапа Небојша Б. Петровић Бора Р. Кузмановић</i>	ПРЕФЕРЕНЦИЈА ВРСТЕ СТУДИЈА И ВРЕДНОСНИХ ЦИЉЕВА КОД УЧЕНИКА ГИМНАЗИЈА У СРБИЈИ
197–210	<i>Милица Р. Васиљевић Благојевић Снежана С. Маринковић Каролина Р. Перчић Вања Ј. Лучић</i>	ТРАНЗИЦИЈА И ПРОБЛЕМ ОДЛИВА МОЗГОВА ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ СТУДЕНАТА ПРИВАТНОГ УНИВЕРЗИТЕТА
211–225	<i>Радмила Б. Миловановић</i>	УСПЕШНОСТ БУДУЋИХ УЧИТЕЉА И ВАСПИТАЧА У ТУМАЧЕЊУ ФАЦИЈАЛНОГ ИЗРАЗА
227–229	<i>In memoriam МИЛИЦА МИТРОВИЋ (1959-2016)</i>	
231–238	<i>УПУТСТВО ЗА АУТОРЕ</i>	

JOURNAL OF EDUCATION • CONTENTS

7–16	<i>Klara Skubic Ermenc</i>	INTERCULTURAL DIMENSIONS OF EDUCATION
17–29	<i>Slavica B. Maksić</i>	SOME QUESTIONS ABOUT CREATIVITY IN DIGITAL AGE
31–46	<i>Ana Ž. Pešikan</i>	MOST COMMON MISCONCEPTIONS ABOUT INFORMATIONAL-COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN EDUCATION
47–60	<i>Ivana Z. Bogdanović Spomenka M. Budić Mirjana D. Segedinac Dušanka Ž. Obadović Milica V. Pavkov Hrvojević</i>	THE CONNECTEDNESS OF THE LEVELS OF META-COGNITIVE STUDENT'S ABILITIES AND EDUCATIONAL OUTCOMES IN THE COGNITIVE AREA
61–75	<i>Nada I. Polovina Ivana M. Jakšić</i>	CONCEPTIONS AND PERCEPTIONS OF STUDENT INITIATIVE HELD BY ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS AND STUDENTS
77–92	<i>Miroslav V. Pavlović Vesna P. Žunić Pavlović</i>	SCIENTIFIC FOUNDATION OF IN-SERVICE TRAINING FOR PREVENTION OF PEER VIOLENCE
93–108	<i>Natalija R. Jović Blanka D. Bogunović Tijana M. Mirović</i>	EXPRESSIVENESS IN MUSICAL PERFORMANCE: PEDAGOGIC ASPECT
109–124	<i>Nevena J. Vujošević</i>	TRANSFER VALUE OF LEARNING MUSIC ON COGNITIVE DEVELOPMENT OF ELEMENTARY SCHOOL AND HIGH SCHOOL STUDENTS
125–138	<i>Jovana C. Marojević</i>	FROM EPISTEMOLOGY TO HIDDEN CURRICULUM: CRITICAL VS. "COMMERCIAL" PEDAGOGIC PERSPECTIVE
139–152	<i>Vera B. Ošmjanski</i>	ELF IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING: RESEARCHING ATTITUDES OF SERBIAN ACADEMIC COMMUNITY
153–166	<i>Ana B. Đorđević</i>	THE EFFECTS OF INITIAL EDUCATION AND TRAINING OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHER
167–180	<i>Marina Ž. Ilić</i>	IMPORTANCE AND DIFFICULTIES OF COOPERATIVE LEARNING APPLICATION IN CLASS TEACHING FROM TEACHERS' PERSPECTIVE
181–196	<i>Milanko D. Čabarkapa Nebojša B. Petrović Bora R. Kuzmanović</i>	UNIVERSITY STUDY PREFERENCES AND VALUE TARGETS OF GRAMMAR SCHOOL STUDENTS IN SERBIA
197–210	<i>Milica R. Vasiljević Blagojević Snežana S. Marinković Karolina R. Perčić Vanja J. Lučić</i>	TRANSITION AND THE PROBLEM OF "BRAIN DRAIN" FROM THE PERSPECTIVE OF STUDENTS OF A PRIVATELY OWNED UNIVERSITY
211–225	<i>Radmila B. Milovanović</i>	HOW SUCCESSFUL ARE FUTURE TEACHERS IN INTERPRETING FACIAL EXPRESSIONS?
227–229	<i>In memoriam MILICA MITROVIĆ (1959-2016)</i>	
231–238	<i>CONTRIBUTORS' NOTES</i>	

ОБУЧЕНИЕ И ВОСПИТАНИЕ • СОДЕРЖАНИЕ

7–16	<i>Клара Скубиц Эрменц</i>	МЕЖКУЛЬТУРНЫЕ АСПЕКТЫ ОБРАЗОВАНИЯ
17–29	<i>Славица Максич</i>	К ПРОБЛЕМЕ КРЕАТИВНОСТИ В ДИГИТАЛЬНОМ ВЕКЕ
31–46	<i>Анна Пешикан</i>	САМЫЕ ЧАСТЫЕ ЗАБЛУЖДЕНИЯ ОБ ИНФОРМАЦИОННЫХ И КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЯХ В ОБРАЗОВАНИИ
47–60	<i>Ивана Богданович Споменка Будич Мирьяна Сегединач Душанка Обрадович Милица Павков-Хрвоевич</i>	СВЯЗЬ УРОВНЯ МЕТАКОГНИТИВНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ И ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕЗУЛЬТОВ В КОГНИТИВНОЙ СФЕРЕ
61–75	<i>Нада Половина Ивана Якшич</i>	ИНИЦИАТИВНОСТЬ УЧЕНИКОВ ПОНИМАЕМАЯ И РАСЦЕНИВАЕМАЯ УЧИТЕЛЯМИ И УЧЕНИКАМИ ОСНОВНЫХ ШКОЛ
77–92	<i>Мирослав Павлович Весна Жунич Павлович</i>	НАУЧНОЕ ОБОСНОВАНИЕ ПРОГРАММЫ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ ДЛЯ ПРЕВЕНЦИИ НАСИЛИЯ МЕЖДУ СВЕРСТНИКАМИ
93–108	<i>Наталья Йович, Бланка Бозунович, Тяня Мирович</i>	ЭКСПРЕССИВНОСТЬ В МУЗЫКАЛЬНОМ ИСПОЛНЕНИИ: ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ
109–124	<i>Невена Вуйошевич</i>	ВЛИЯНИЕ ИЗУЧЕНИЯ МУЗЫКИ НА КОГНИТИВНОЕ РАЗВИТИЕ УЧЕНИКОВ ОСНОВНОЙ И СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ
125–138	<i>Йована Мароевич</i>	ОТ ЭПИСТЕМОЛОГИИ ДО СКРЫТОГО КУРРИКУЛУМА: СОПОСТАВЛЕНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ПЕРСПЕКТИВ
139–152	<i>Вера Ошмянски</i>	АЛФ В ПРЕПОДАВАНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА: ИЗУЧЕНИЕ МНЕНИЯ СЕРБСКОГО АКАДЕМИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА
153–166	<i>Анна Джорджевич</i>	ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОБРАЗОВАНИЯ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ
167–180	<i>Марина Илич</i>	ЗНАЧЕНИЕ И ТРУДНОСТИ В ПРИМЕНЕНИИ КООПЕРАТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ УЧИТЕЛЕЙ
181–196	<i>Миланко Чабаркапа Небойша Петрович Бора Кузманович</i>	ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ И ЦЕННОСТНЫЕ ОРИЕНТАЦИИ У УЧЕНИКОВ ГИМНАЗИИ В СЕРБИИ
197-210	<i>Милица Василевич Благович Снежана Маринкович Каролина Перчич Ваня Лучич</i>	ТРАНЗИЦИЯ И ПРОБЛЕМА „УТЕЧКИ УМОВ“ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ СТУДЕНТОВ ЧАСТНОГО УНИВЕРСИТЕТА
211–225	<i>Радмила Милованович</i>	УСПЕШНОСТЬ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ И ВОСПИТАТЕЛЕЙ В ТОЛКОВАНИИ ДВИЖЕНИЙ ЛИЦА
227–229	<i>In memoriam МИЛИЦА МИТРОВИЧ (1959-2016)</i>	
231–238	<i>ПРАВИЛО ПУБЛИКАЦИИ ДЛЯ АВТОРОВ</i>	

INTERCULTURAL DIMENSIONS OF EDUCATION

Abstract *The paper discusses the development and the conceptualization of intercultural education, particularly within the Central-European pedagogical tradition. The author defends the thesis that intercultural education needs to be developed within the tradition of critical pedagogy, and linked to the main topicalities of pedagogical research, namely that of general theory of education and didactics. Intercultural education should therefore address the power inequalities of the education system itself, which primarily involves implementing a multi-perspective and anti-bias curriculum and creating a democratic, pluralistic, inclusive school ethos. Moreover, intercultural education is not defined as a specific pedagogical discipline, but as a pedagogical principle which guides the processes of planning, implementing, and evaluating education at the systemic, curricular, school, and classroom levels to enable recognition and empowerment of all minority groups. The paper concludes with a brief discussion on pedagogical measures to support intercultural education, including the role of the teachers.*

Keywords: *intercultural education, multicultural education, teacher education, critical pedagogy.*

1 E-mail: klara.skubic-ermenc@ff.uni-lj.si

ИНТЕРКУЛТУРАЛНЕ ДИМЕНЗИЈЕ ОБРАЗОВАЊА

Айспраки У раду се расправља о развоју и концептуализацији интеркултуралног образовања, нарочито у оквиру централноевропске педагошке традиције. Аутор брани тезу да интеркултурално образовање треба да се развија у оквиру традиције критичке педагогије, и у вези са главним актуелностима педагошких истраживања, пре свега оних која се тичу оштрих теорије образовања и дидактике. Интеркултурално образовање стога треба да се бави питањима неједнакости у оквиру самог образовног система, што пре свега подразумева примену мулти-перспективе и анти-присврсног програма образовног рада, као и стварање демократској, плуралистичкој и инклузивној школској етоса. Поред тога, интеркултурално образовање у раду није дефинисано као посебна педагошка дисциплина, већ као педагошки принцип на којем треба да се темељи процес планирања, реализације и евалуације образовног рада и процеса образовања на нивоу школског система, школе и учионице, како би се омогућило препознавање и оснаживање свих мањинских група. У закључном делу рада даје се осврт на педагошке мере за подршку интеркултуралном образовању, укључујући и улогу наставника у том процесу.

Кључне речи: интеркултурално образовање, мултикултурално образовање, образовање наставника, критичка педагогија.

МЕЖКУЛТУРНЫЕ АСПЕКТЫ ОБРАЗОВАНИЯ

Резюме В статье рассматривается развитие и концептуализация межкультурного образования вообще и, в частности, центрально-европейской педагогической традиции. Автор считает, что межкультурное образование должно развиваться в рамках традиции критической педагогики, учитывая при этом основные результаты современных педагогических исследований, в первую очередь, в области общей теории образования и дидактики. Межкультурное образование должно решать проблемы неравенства внутри самой системы образования, что, в первую очередь, подразумевает использование мультиперспективных и неупристрастных программ образовательной работы, а также формирование демократического, плюралистического и инклюзивного школьного этоса. Кроме того, межкультурное образование в работе определяется не как особая педагогическая дисциплина, а как педагогический принцип, который должен находиться в основе планирования, реализации и эвалуации образовательной работы и процесса обучения на уровне школьной системы, школы и класса. Таким образом обеспечивается идентификация, расширение прав и возможностей всех групп меньшинств. В заключительной части статьи дается обзор педагогических мер по поддержке межкультурному образованию и обсуждается роль учителя в этом процессе.

Ключевые слова: межкультурное образование, мультикультурное образование, образование преподавателей, критическая педагогика.

SOME QUESTIONS ABOUT CREATIVITY IN DIGITAL AGE²

Abstract

The subject of interest in this paper relates to the expression of creativity from childhood to adolescence in the society today, which many mirror as the digital age. Firstly, the paper presents a Developmental model of creativity developed in a research study focused on personal explicit theories of educational researchers. The model defines key descriptors and describes the manifestations of creativity from the preschool years all the way to the adulthood, when the individual joins the labour market. Secondly, the paper focuses onto the Digital Natives concept and attempts to describe the youngsters today taking into account research results from different settings. Thirdly, in the remaining part the manifestations of creativity from the model are associated with the characteristics of young people who were born in digital age in order to enhance understanding of creativity expression in digital age. Based on a thorough examination a list of questions and needed research studies about creativity of Digital Natives is presented, under the assumption that the digital media will only be further developed and their influence over the young generations will be even more copious. The concluding remark problematizes the notion on whether everybody may be regarded as creative in the digital age realm and if so how this changes the overall meaning of the concept of creativity?

Keywords: *creativity, digital age, the young, development model of creativity, personal explicit theories.*

1 E-mail: smaksic@ipisr.org.rs

2 This article is the result of the projects *Improving the Quality and Accessibility of Education in Modernization Processes in Serbia* (No. 47008) and *From Encouraging Initiative, Cooperation and Creativity in Education to New Roles and Identities in Society* (No. 179034), which are financially supported by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia (2011-2016).

НЕКА ПИТАЊА О КРЕАТИВНОСТИ У ДИГИТАЛНОМ ДОБУ

Апстракт Предмет интересовања у овом раду је изражавање креативности у дејинству и младости у нашем времену које многи виде као дијигално доба. У раду се прво представља развојни модел креативности који је добијен у испитивачкој студији о личним експлицитним теоријама креативности испитивача који проучавају образовање. Модел дефинише кључне дескрипторе и описује манифестације креативности од предшколској узраста до одраслој доба када особа почиње да ради. У другом делу рада описана је савремена млада генерација на основу резултата испитивања из различитих средина и концепти дијигални урођеници. У трећем делу рада, манифестације креативности из модела доводе се у везу с карактеристикама младих који су рођени у дијигалном добу у намери да се боље разуме креативно изражавање у дијигалном добу. Направљена је листа питања и опшребних испитивачких студија о креативности дијигалаца, с циљем осигурања да ће се дијигалне технологије даље развијати и да ће њихов утицај на младе расти. Завршни коментар односи се на питање да ли би свако могао бити креативан у дијигалном добу, а ако се то деси, да ли се мења значење појма креативности.

Кључне речи: креативност, дијигално доба, млади, развојни модел креативности, личне експлицитне теорије.

К ПРОБЛЕМЕ КРЕАТИВНОСТИ В ДИГИТАЛНОМ ВЕКЕ

Резюме Предметом внимания в данной работе является выражение творческой личности в детстве и юности в наше время, которое многие называют дигитальным веком. В статье приводится Модель развития творческого потенциала, созданная исследователями, изучающими образование в рамках более обширного исследования личных эксплицитных теорий творчества. Модель определяет ключевые дескрипторы и описывает проявления творчества от дошкольного возраста до взрослой жизни, когда человек начинает работать. Во второй части статьи описывается современное молодое поколение на основе результатов ряда исследований, проведенных в разных странах. В третьей части статьи проявление творчества по модели связывается с характеристиками молодых людей, которые родились и живут в эпохе дигитальных технологий. Это способствует лучшему пониманию творческого потенциала дигитальной эпохи. Приводится перечень вопросов и необходимых исследований творчества молодого поколения. Высказано предположение, что дигитальная технология продолжит развиваться и что ее влияние следовательно будет увеличиваться. Последнее замечание относится к вопросу о том, может ли каждый человек быть творческой личностью в периоде дигитальных технологий, и если это произойдет, меняет ли этот факт значение понятия „творчество“.

Ключевые слова: креативность, дигитальный век, молодые люди, модель развития творчества, личные эксплицитные теории.

Славица Б. Максић

Институт за педагошка истраживања, Београд

НЕКА ПИТАЊА О КРЕАТИВНОСТИ У ДИГИТАЛНОМ ДОБУ

Резиме рада

У раду се разматра утицај промена које доноси дигитално доба на испољавање и развој креативности. Да ли је креативност претпоставка напредовања у дигиталном свету, као што се верује да је била носилац развоја људске цивилизације до сада? Научне теорије се не баве у довољној мери развојем креативности нити дигиталном ером као контекстом у коме би могле бити примењене. Креативност представља једну од највиших вредности за развој савременог друштва и појединаца, али се креативност деце одређује у односу на одрасле, при чему остаје неразрешен однос у коме су ове две врсте креативности. С друге стране, дигитална култура пружа низ алата, најпознатији су интернет и мобилни телефон, који су од посебног значаја за младе као нов простор за комуникацију, сарадњу и учење. Најважније одлике дигиталне културе су партиципативност, отворен приступ, развој виртуелног света који постаје конкуренција животу у реалном свету.

У првом делу рада, представљен је Развојни модел креативности који је развијен у студији о личним експлицитним теоријама креативности истраживача у области образовања (Maksić & Pavlović, 2011). Дефинисани су аспекти испољавања креативности од предшколског узраста до уласка појединца у сферу рада: радозналост и машта; интересовања; експериментација и лични израз; овладаност облашћу и независност у мишљењу и делању; иницијатива и допринос. Свака од манифестација креативности присутна је на свим узрастима, али је једна од њих доминантна на одређеном узрасту. Истраживачи су у својим одговорима истицали да постоји континуитет у манифестовању креативности, што је протумачено као подршка идеји о повезивању креативних испољавања у једну, развојну функцију креативности у детињству и адолесценцији. Подстицај да се изврши интеграција налаза о манифестовању креативности на различитим узрастима, што би могло да симулира развој, заснован је на актуелном стању у науци и потребама из образовне праксе.

У другом делу рада, испитују се карактеристике дигиталног доба које су релевантне за мишљење и делање појединца и његову креативност, као што су: количина информација, брзина преношења, доступност, манипулативност, комуникативност, економичност. Посебно су разматрани резултати истраживања о карактеристикама младих који одрастају у дигиталној култури, тзв. дигиталци. Млади у САД представљени су као Генерација Ја, која је врло самоуверена, продорна и са већим правима, али несрећнија него икад пре (Twinge, 2006). Други угао гледања на младе из Канаде наглашава позитивне стране и описује Нет Генерацију у терминима слободе, спремности да мењају ствари, коришћења интернета, интеграције, сарадње, забаве, брзине и иновација (Tapscott, 2008). Нека истраживања о младима у Србији указују на сличне карактеристике наших Миленијумаца, али ограничен приступ дигиталним алатима од њих прави културни капитал (Krnjajić, Stepanović & Pavlović Babić, 2011; Tomanović et al., 2012).

У трећем делу рада, манифестације креативности које су дефинисане у оквиру Развојног модела доводе се у везу са карактеристикама дигиталаца у намери да се боље разуме креативно изражавање у дигиталном добу. Постављена су бројна питања која треба истраживати. На пример, да ли подстицати радозналост дигиталаца, ако имају отворен приступ информацијама? Како ће они претраживати базе података и коме ће веровати? Шта се може сазнати, а шта може бити погрешно интерпретирано од онога што је добијено спајањем доступних података? Како ће дигиталци развити своја интересовања и наћи поље где би могли дати креативне доприносе? Да ли ће бити довољно експериментисање у виртуелном свету да би се развио лични израз? Како ће дигиталци овладати потребним знањима и развити критички однос према њима? Ко или шта ће водити процес учења да би појединац постао стручњак у одређеној области? Како ће дигиталци развити самосталност? Када, у чему и зашто ће бити иницијативни? Како ће знати да је оно што су направили креативан допринос?

НАЈЧЕШЋЕ ЗАБЛУДЕ О ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНИМ ТЕХНОЛОГИЈАМА У ОБРАЗОВАЊУ²

Abstract *Циљ овог рада је да аналистички размотримо кориштене информационо-комуникационих технологија (ИКТ) у образовању, да би образовни систем имао што већу добит од промишлене и планске кориштења ИКТ-а. Покушали смо да покажемо специфичност односа образовања према ИКТ. Многе ствари у том односу се прихватају с јуно подразумевања, често без многе преиспитивања. Овде смо издвојили нека од таквих схватања (заблуда) која доприносе погрешном разумевању односа ИКТ и образовања, а тиме и ограниченим могућностима да се искористе потенцијали ИКТ у образовању. У разматрању ИКТ у образовању не представља се питање треба ли користити нове технологије у настави/учењу, већ када, зашто и како их користити. Да би се донеле ове одлуке и на прави начин искористио потенцијал ИКТ-а за образовне сврхе нужно је добро разумевање природе процеса учења/наставе. образовање не би требало да буде само куцац или разборити корисник бројних ИКТ могућности, већ мора јакљиво и осмишљено трансформисати процес наставе/учења да би се будући и садашњи грађани сиремали за животи и рад у окружењу са знајно промењеном технологијом. Потребно је да се циљано уложи још многи испитивачкој и теоријској раду да бисмо сазнали како заиста ИКТ утиче на процес учења и како плански искористити најутицај да би се добио квалитет образовања.*

Keywords: *информационо-комуникационе технологије у образовању; образовна технологија; квалитет наставе/учења; квалитет образовања.*

¹ E-mail: apesikan@gmail.com

² Рад је настао у оквиру пројекта *Идентификација, мерење и развој когнитивних и емоционалних компетенција важних друштву оријентисаном на европске интеграције*, бр. 179018, који подржава Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

MOST COMMON MISCONCEPTIONS ABOUT INFORMATIONAL COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN EDUCATION

Ајсџраќи *The aim of this paper is to discuss analytically the use of informational communication technologies (ICT) in education so that education system could have greater benefits from its carefully planned use. In this paper we tried to show the specificity of the relations between education and ICT. Many things in that relation are accepted for granted, often without much analyzing. We selected some of typical misconceptions which contribute to erroneous ideas about education and ICT relation resulting in limited opportunities for using up new technologies in education. When analyzing ICT in education there is no room for the question whether to use new technologies in the teaching/learning process or not, but when, why and how to use them. In order to bring these decisions and use ICT potential for educational purposes, thorough understanding of the nature of teaching and learning is necessary. Education should not be just a buyer or a prudent user of numerous ICT possibilities but it should carefully and thoughtfully transform the teaching/learning process in order equip future and nowadays citizens with skills necessary for living and working in the environment with significantly changed technology. Much more researching and theoretical work is needed in order to fully understand how ICT really influences the learning process and how to use that influence in order to enhance the quality of education.*

Кључне речи: *informational communication technologies in education, educational technologies, teaching/learning quality, quality of education.*

САМЫЕ ЧАСТЫЕ ЗАБЛУЖДЕНИЯ ОБ ИНФОРМАЦИОННЫХ И КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЯХ В ОБРАЗОВАНИИ

Резюме *Целью данной работы является аналитическое рассмотрение вопроса о применении информационных и коммуникационных технологий (ИКТ) в образовании и польза для образовательной системы от их преднамеренного и планируемого использования. Сделана попытка показать специфику отношения образования к ИКТ. Многие в этом отношении подразумевается и принимается часто без особого внимания. В работе приводятся некоторые из этих убеждений (заблуждений), которые способствуют неправильному пониманию отношения ИКТ и образования, и, следовательно, ограничивается использование потенциала ИКТ в образовании. Обсуждая роль ИКТ в образовании ставится вопрос не о том, следует ли использовать новые технологии в обучении, а вопрос о том когда, почему и как их использовать. Для того, чтобы правильно использовать потенциал ИКТ для образовательных целей необходимо полное понимание природы процесса обучения/учения. Образование должно быть не только хорошим покупателем или пользователем многочисленных возможностей ИКТ, но оно должно тщательно трансформировать процесс обучения и обеспечить настоящему и будущему поколению подготовку к жизни и работе в среде, существенно измененной технологией. Необходимо интенсифицировать целенаправленные исследовательские и теоретические работы для того, чтобы узнать, как на самом деле ИКТ влияет на обучение и как использовать это влияние для повышения качества образования.*

Ключевые слова: *информационно-коммуникационные технологии в образовании, образовательные технологии, качество обучения/учения, качество образования.*

Ивана З. Богдановић¹

Природно-математички факултет, Универзитет у Новом Саду

Споенка М. Будић

Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду

Мирјана Д. Сегединац

Природно-математички факултет, Универзитет у Новом Саду

Душанка Ж. Обадовић

Педагошки факултет у Сомбору, Универзитет у Новом Саду

Милица В. Павков Хрвојевић

Природно-математички факултет, Универзитет у Новом Саду

UDK - 159.922.72-057.874(497.113)

DOI: 10.5937/nasvas1601047B

Оригинални научни рад

НВ год. LXV 1/2016.

ПОВЕЗАНОСТ НИВОА МЕТАКОГНИТИВНИХ СПОСОБНОСТИ УЧЕНИКА И ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА У КОГНИТИВНОМ ПОДРУЧЈУ²

Апстракт Циљ истраживања приказано у овом раду је анализа повезаности нивоа метакогнитивних способности ученика и образовних исхода у когнитивном подручју. Истраживање је сprovedено на узорку од 746 испитаника оба пола, ученика првог разреда новосадских гимназија. Техника сprovedене истраживања је шестирање, а инструменти истраживања је шест метакогнитивних способности ученика конструисан према тзв. Лекертове скале и шест знања из Физике. Резултати анкете су обрађени статистичким поступком. За обраду добијених резултата коришћен је програм IBM SPSS 20 Statistics, а за анализу дескриптивна статистика, корелациона анализа и просја линеарна регресија. У овој анализи критеријум је био скор који су ученици остварили на шесту знања, и сушесствима знања на нивоима знања, схватања и примене, а предиктор скор на шесту метакогнитивних способности. Истраживање је дало важан увид у повезаности метакогнитивних способности и ефикасности учења у настави физике. Утврђена је статистички значајна повезаност метакогнитивних способности и постигнућа ученика из физике на нивоима: знања, схватања и примене, као и на сва три нивоа посматрана заједно. На крају рада указано је на значај резултата истраживања и наведене су педагошке импликације.

Кључне речи: настава физике, метакогнитивне способности, когнитивно подручје, образовни исходи, Блумова таксономија.

¹ E-mail: ivana.bogdanovic@df.uns.ac.rs

² Рад је настао као резултат рада на пројекту бр. 179010 *Квалитет образовног система Србије у европској перспективи*, чију реализацију финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

THE CONNECTEDNESS OF THE LEVELS OF META-COGNITIVE STUDENT'S ABILITIES AND EDUCATIONAL OUTCOMES IN THE COGNITIVE AREA

Abstract *The aim of the research presented in this paper is the analysis of the connection of the students' metacognitive levels and educational outcomes in the area of cognition. The research was performed with a sample of 746 respondents, both genders, first-year students in grammar schools in Novi Sad. The technique used was testing, the instrument was the test of metacognitive abilities of students, construed according the five levels Likert' scale and Physics knowledge test. The results of the questionnaire were processed by statistical procedure. The program used was IBM SPSS 20 Statistics, descriptive analysis, correlational analysis and simple linear regression. In this analysis the criterion was the score that the students got on the knowledge test and subtests on the levels of knowledge, understanding and application, and the predictor was the score obtained on the test of metacognitive abilities. The research enabled a valuable insight into the connectedness of metacognitive abilities and efficiency in learning physics. Statistically significant connectedness was found between metacognitive abilities and efficiency in learning physics on the levels of knowledge, understanding and application, and all three levels together. The paper ends with stating the importance and pedagogic implications of the research results.*

Keywords: *physics teaching, metacognitive abilities, metacognitive area, educational outcomes, Bloom's taxonomy.*

СВЯЗЬ УРОВНЯ МЕТАКОГНИТИВНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ И ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ В КОГНИТИВНОЙ СФЕРЕ

Резюме *Целью представленного в данной работе исследования является анализ отношения между уровнем метакогнитивных способностей учащихся и результатом обучения в когнитивной сфере. Исследование проведено на примере 746 учащихся первого класса гимназии в Нови-Саде, с применением тестирования. В качестве инструмента обследования был использован тест метакогнитивных способностей учащихся, разработанный по типу пятибалльной шкале Лайкерта и тест знания по физике. Полученные результаты проанализированы с помощью статистического метода. Для обработки результатов использована программа ИБМ СПСС 20 Статистиц, а для анализа – дескриптивная статистика, корреляционный анализ и простая линейная регрессия. Критерием анализа был результат, который ученики показали на итоговых тестах знания, понимания и применения, а индикатор – результат по тесту метакогнитивных способностей. Исследование дает важную информацию о взаимосвязи метакогнитивных способностей и эффективности обучения в области физики. Обнаружена статистически значимая связь метакогнитивных способностей и достижений учащихся в области физики на уровне знания, понимания и применения, а также на всех трех уровнях, взятых вместе. В конце статьи указывается на важность данного исследования и приводятся педагогические последствия.*

Ключевые слова: *преподавание физики, метакогнитивные способности, когнитивная сфера, образовательные результаты, таксономия Блума.*

Nada I. Polovina¹
Institute for Educational Research, Belgrade
Ivana M. Jakšić
Institute for Educational Research, Belgrade

UDK - 159.947.072-057.874
159.923.2-057.874
DOI: 10.5937/nasvas1601061P
Оригинални научни рад
HB год. LXV 1/2016.

CONCEPTIONS AND PERCEPTIONS OF STUDENT INITIATIVE HELD BY ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS AND STUDENTS²

Abstract *The aim of this study is to provide empirical analysis of teachers' and students' understanding of the term student initiative and their perceptions of its manifestations in school environment. A total of 182 teachers and 223 8th grade students were asked to (1) provide associations to the term "initiative"; (2) to specify personal characteristics and behaviors of students with high initiative and (3) to report on the importance and levels of student initiative manifested in different domains of school functioning. Both teachers' and students' associative fields for the term initiative are extremely large and with weak associative strength, implying various diverse meanings. However, both groups consider student initiative as an important feature for school functioning and report on student initiative being manifested in different domains of school life. While there are some differences, both groups connect student initiative with success in school but not with the gender of the student, pointing out pro-social behavior in the school environment and dedication to learning, as well as readiness for additional engagement in the class. Implications for school practice are discussed in terms of changing teacher – student patterns of conversational activities and inclusion of complex and challenging tasks connected to learning material.*

Keywords: *student initiative, elementary school, teacher's perspective, student's perspective presenting material in school.*

¹ E-mail: npolovina@ipi.ac.rs

² The article is the result of the project *From Encouraging Initiative, Cooperation and Creativity in Education to New Roles and Identities in Society* (No. 179034) and *Improving the Quality and Accessibility of Education in Modernization Processes in Serbia* (No. 47008), financially supported by the Ministry of Education, Science and Technological development of the Republic of Serbia (2011-2015).

ИНИЦИЈАТИВНОСТ УЧЕНИКА КАКО ЈЕ ПОИМАЈУ И ПРОЦЕЊУЈУ НАСТАВНИЦИ И УЧЕНИЦИ ОСНОВНИХ ШКОЛА

Апстракт Циљ рада је емпиријска анализа појма „иницијативности ученика“ заснована на наставничком и ученичком разумевању самог појма и на ојачању његових манифестација у школској средини. У истраживању учествовала 182 наставника и 223 ученика осмих разреда основне школе. Од испитаника је тражено да: (1) дјелује асоцијације на реч „иницијатива“, (2) опишу личне особине и понашања ученика који испољавају највише иницијативе; (3) дају процене значаја и степена испољавања иницијативности ученика у различитим сегментима школске функционисања. Добијени резултати показују да је асоцијативно поље за реч „иницијатива“, и код наставника и код ученика, изузетно велико и са малом асоцијативном снагом што указује на више разноликих значења. Наставници и ученици сматрају да је иницијативности ученика важна карактеристика за функционисање у школској средини и извештавају о манифестацијама ученичке иницијативности у различитим областима школске животице. Иако постоје одређене разлике, и наставници и ученици иницијативности ученика повезују са школским успехом али не и са њим, а као кључне карактеристике истичу просоцијална понашања у школској средини, посвећеност учењу и стремност на додатно ангажовање на часу. На крају рада указано је на импликације за школску праксу, у смислу пожељних промена у обрасцу конверзацијских активности између наставника и ученика и у смислу увођења сложених и изазовних задатака везаних за наставне садржаје.

Кључне речи: иницијативности ученика, основна школа, перцепција наставника, перцепција ученика, наставне активности.

ИНИЦИАТИВНОСТЬ УЧЕНИКОВ ПОНИМАЕМАЯ И РАСЦЕНИВАЕМАЯ УЧИТЕЛЯМИ И УЧЕНИКАМИ ОСНОВНЫХ ШКОЛ

Резюме В статье приводятся результаты эмпирического анализа понятия „инициативность учеников“ на основе того, как данное понятие понимают учителя и ученики и как они относятся к проявлению инициативности в школьной среде. Исследование проведено на примере 182 учителей и 223 учеников восьмого класса восьмилетней школы. Респондентам было предложено: (1) привести ассоциации со словом „инициатива“, (2) описать личностные характеристики и поведение учеников, которые часто проявляют инициативу, (3) дать оценку значения и уровня проявления инициативы учеников в различных сегментах функционирования школы. Результаты показывают, что ассоциативное поле слова „инициатива“ у учителей и у учеников очень большое и обладает небольшой ассоциативной силой, что указывает на больше разнообразных значений. Учителя и ученики считают, что инициативность ученика является важной характеристикой его функционирования в школьной среде. Они сообщают о способах проявления инициативы в различных областях школьной жизни. Хотя существуют некоторые различия между ними, однако и учителя и ученики инициативность учеников связывают с школьным успехом, а в качестве ключевых особенностей приводят просоциальное поведение в школьной среде, стремление к учебе и готовность к дополнительной работе на уроках. В конце статьи указывается на возможность практического применения результатов исследования путем введения творческих, интересных и комплексных заданий в процесс обучения.

Ключевые слова: Ключевые слова: инициативность ученика, восьмилетняя школа, мнения учителей, мнения учеников, педагогические активности.

Нада И. Половина

Институт за педагошка истраживања, Београд

Ивана М. Јакшић

Институт за педагошка истраживања, Београд

КОНЦЕПЦИЈЕ И ПЕРЦЕПЦИЈЕ УЧЕНИЧКЕ ИНИЦИЈАТИВНОСТИ: ПЕРСПЕКТИВА НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Резиме рада

У првом делу рада разматра се порекло концепта иницијативност ученика који у простор праксе и дискурс науке о образовању долази из оквира образовно-радних политика где се третира као једна од важних компетенција коју треба развијати већ од основне школе јер доприноси квалитету процеса учења и каснијем понашању у сфери рада (European Parliament and the Council, 2006). Указује се на јаз између прокламованог значаја ове компетенције и актуелног стања у теоријском обликовању, истраживањима и пракси везано за феномен иницијативности ученика. Потом се разматрају претходне концептуализације (различити термини у употреби) и истраживања везана за феномен ученичке иницијативности и указује на три начина његовог концептуално-истраживачког уобличавања. Један је наглашавање аспекта унутрашње мотивације и когнитивних процеса: прављење избора везано за материјал за учење, доношење одлука, предлагање, планирање, заступање и реализација својих идеја у процесу учења (Wade, 1995); толерисање неизвесности и ризика, учење на грешкама, вештина организовања и усмеравања понашања (Llorent, 2012); усмеравање пажње и напор да се разматрају сложени и изазовни задаци, психолошка енергичност (Larson, 2000). Други начин уобличавања феномена ученичке иницијативности тежиште ставља на интеракцијске аспекте: активитет ученика у разреду везано за наставу (постављање питања и/или спонтано конструктивно коментарисање) и наставникове перцепције учениковог активитета (интересовање ученика за неки посебан предмет, труд да се припреми за час и спремност да се бави компликованим задацима и идејама (Stevens & Miretzky, 2012); социјалне компетенције и

саосећајност (Larson, 2000). Трећи начин концептуалног уобличавања нагласак ставља на окружење у разреду и школи које може да подржи или омете испољавање иницијативности ученика, а централна тачка тог окружења је однос наставник ученик, односно степен међусобног разумевања и повезаности у процесу учења градива као предуслов развоја ученичке иницијативности у школском контексту.

У другом делу рада представљени су резултати истраживања у коме је анализирано како наставници и ученици поимају израз иницијативност ученика и шта виде као манифестације феномена у школској средини. Узорак истраживања чинила су 182 наставника и 223 ученика осмог разреда основне школе који су: (1) давали асоцијације на реч иницијатива, (2) описивали личне карактеристике и понашања ученика које опажају као најиницијативније, (3) процењивали значај испољавања ученичке иницијативности у различитим сегментима школског функционисања. Резултати истраживања показали су да да је асоцијативно поље за израз иницијатива екстремно велико и код наставника и код ученика што указује на мноштво различитих значења и питање међусобног (не)разумевања, јасноћа порука и повратних информација које ученик може добити за своја понашања. Међутим, наставници и ученици се слажу у томе да је иницијативност ученика важан сегмент школског функционисања. Иако постоје одређене разлике, и наставници и ученици повезују иницијативност ученика са школским успехом, указују на просоцијално понашање иницијативних ученика у школској средини, на њихову посвећеност учењу и спремност да се додатно ангажују у разреду.

На крају рада разматране су импликације добијених истраживачких налаза за школску праксу, пре свега у смислу потреба да се концепт иницијативност ученика приближи свим релевантним актерима у образовању. Први корак је рад са наставницима у правцу разјашњавања и кристализације значења концепта у школској средини како би им се омогућило да: прецизније препознају и подрже понашања која указују на иницијативност ученика; креирају климу у разреду отворену за ученичка питања, идеје и планове везане за материјале за учење; развијају нове модалитете конверзацијских активности са ученицима.

Мирослав В. Павловић¹

Завод за унапређивање образовања и васпитања, Београд

Весна П. Жунјић Павловић

Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију,

Универзитет у Београду

UDK - 37.06:364.636

371.13

DOI: 10.5937/nasvas1601077P

Оригинални научни рад

НВ год. LXV 1/2016.

НАУЧНА ЗАСНОВАНОСТ ПРОГРАМА СТРУЧНОГ УСАВРШАВАЊА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ВРШЊАЧКОГ НАСИЉА²

Апстракт

У раду се разматра усклађеност програма социјалне стручне усавршавања за превенцију вршњачког насиља са савременим научним сазнањима у овој области. У првом делу рада сумирани су резултати 12 систематских прегледа и метаанализа студија ефикасности антибулних програма, објављених од 2000. године, који се односе на укупне ефикасе антибулних програма, ефикасности програма различитог нивоа превентивног деловања, ефикасности унимодалних и мултимодалних програма, као и на ефикасности интервенција које се примењују у антибулним програмима. Други део рада посвећен је анализи одобрених програма социјалне стручне усавршавања, у којима је као приоритетна област наведена превенција насиља, злостављања и занемаривања. Обухваћено је укупно 39 програма социјалне стручне усавршавања и анализирани су емпиријске основе програма (испитујућа која потврђују делотворност програма) и садржај обуке (ниво превентивног деловања, модалитети, области и интервенције). Резултати анализе програма социјалне стручне усавршавања за превенцију вршњачког насиља дискутовани су у контексту савремених научних сазнања о ефикасности антибулних програма и о професионалном развоју наставника, васпитача и стручних сарадника.

Кључне речи: програми стручне усавршавања, вршњачко насиље, превенција, школски антибулних програми.

1 E-mail: miroslav.pavlovic@zuov.gov.rs

2 Рад је проистекао из пројекта *Социјална партиципација особа са интелектуалном ометеношћу*, бр. 179017 (2011-2014), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

- Pravilnik o stalnom stručnom usavršavanju i sticanju zvanja nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika* (2015). Službeni glasnik Republike Srbije, br. 86/2015.
- Smith, J. D., Schneider, B. H., Smith, P. K. & Ananiadou, K. (2004). The Effectiveness of Whole-School Antibullying Programs: A Synthesis of Evaluation Research. *School Psychology Review*, Vol. 33, No. 4, 547–560.
- Ttofi, M. M. & Farrington, D. P. (2011). Effectiveness of School-Based Programs to Reduce Bullying: A Systematic and Meta-Analytic Review. *Journal of Experimental Criminology*, Vol. 7, No. 1, 27–56.
- Vreeman, R. C. & Carroll, A. E. (2007). A Systematic Review of School-Based Interventions to Prevent Bullying. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, Vol. 161, No. 1, 78–88.
- Wilson, S. J. & Lipsey, M. W. (2007). School-Based Interventions for Aggressive and Disruptive Behavior: Update of a Meta-Analysis. *American Journal of Preventive Medicine*, Vol. 33, No. 2, S130–S143.

Примљено: 15. 02. 2016.

Прихваћено за штампу: 15. 03. 2016.

SCIENTIFIC FOUNDATION OF IN-SERVICE TRAINING FOR PREVENTION OF PEER VIOLENCE

Abstract

The paper analyzes the compatibility of the continuous in-service teacher training for prevention of peer violence and modern scientific knowledge in this area. The first part of the paper summarizes the results of 12 systematic reviews and meta-analyses of the effectiveness of the studies of anti-bullying programs published since 2000. which relate to the effects of uni-modal and multi-modal programs, and the efficacy of interventions used in anti-bullying programs. The second part of the paper analyses the approved programs of in-service teacher training, in which priority is given to the prevention of violence, abuse and negligence. We analyzed 39 programs of continuous in-service teacher training, and focused on the empirical bases of the programs (researches which confirm the effectiveness of a program) and the contents of the training (the level of preventive activity, modality, field, and interventions). The results of the analysis of the programs of continuous in-service training for peer violence prevention are discussed in the context of modern scientific knowledge of effectiveness of anti-bullying programs and of professional development of teachers and counsellors.

Keywords: *in-service teacher training programs, peer violence, prevention, school anti-bullying programs.*

НАУЧНОЕ ОБОСНОВАНИЕ ПРОГРАММЫ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ ДЛЯ ПРЕВЕНЦИИ НАСИЛИЯ МЕЖДУ СВЕРСТНИКАМИ

Резюме *В статье рассматривается согласованность программы непрерывного профессионального развития в области превенции насилия среди сверстников с современными научными знаниями в этой области. В первой части работы обобщаются результаты 12 систематических исследований и мета-анализа изучения эффективности программ превенции насилия, опубликованных с 2000 года, которые касаются общей эффективности этих программ, эффективности программ разного уровня превентивных мер, эффективности унимодальных и мультимодальных программ, а также эффективности мероприятий, применяемых в превентивных программах. Вторая часть статьи посвящена анализу существующих программ непрерывного профессионального развития, в которых в качестве приоритетной темы приводится превенция насилия, истязания и запустения. Охвачено всего 39 программ непрерывного профессионального развития и проанализированы эмпирические основы программ (исследования, подтверждающие эффективность программы) и содержание обучения (уровень превентивных мер, способ, область и интервенция). Результаты анализа программ профессионального развития в области превенции насилия среди сверстников обсуждаются в контексте современных научных знаний о превенции насилия и профессиональном развитии учителей и воспитателей.*

Ключевые слова: *повышение квалификации, насилие сверстников, превенция насилия, школьная программа превентивных мер.*

Наталија Р. Јовић¹

Музичка школа „Марко Тајчевић“, Лазаревац

Бланка Д. Богуновић

Факултет музичке уметности, Универзитет уметности у Београду

Тијана М. Мирковић

Факултет музичке уметности, Универзитет уметности у Београду

UDK - 37.036-057.875:78.09

159.928.072-057.875

DOI: 10.5937/nasvas1601093J

Оригинални научни рад

НВ год. LXV 1. 2016

ЕКСПРЕСИВНОСТ У МУЗИЧКОМ ИЗВОЂЕЊУ: ПЕДАГОШКИ АСПЕКТ²

Апстракт Предмети истраживања представљају педагошки аспекти експресивног вокално-инструменталног музичког извођења. Имали смо намеру да истражимо: (1) како студентски основних академских студија схватају/концептуализују и вреднују експресивност у склопу музичког извођења; (2) да ли су, на који начин и у којој мери били подучавани вештини експресивног музичког изражавања током свог музичког школовања, (3) да ли и на који начин вежбају експресивну компетенцију музичке интерпретације и извођења и (4) значајности разлика према полу, узрасту, инструменту, одсеку, години студија и годинама свирања инструмента у односу на групу зависних варијабли које се тичу експресивности, подучавања и вежбања. Истраживање је вршено на узорку од 82 студената инструменталних и теоретских одсека Факултета музичке уметности у Београду. Анализирани су психолошки и педагошки аспекти музичке експресивности у служби вокално-инструменталног извођења. Резултати су показали да студенти високо вреднују експресивност при музичком извођењу, али да је њено место у процесу настава секундарно у односу на савладавање техничких и тонских захтева. Статистички значајне разлике уочене су када је реч о полу, узрасту и одсеку. Може се закључити да потенцијал за развој и унапређење експресивности код ученика лежи у напуштању традиционалног става да је за експресивно извођење заслужан искључиво таленат. Налази показују да је педагошки рад потребно усмеравати ка проналажењу сврсиходних стратегија за подучавање самосталног вежбања експресивности.

Кључне речи: експресивност, музичка изражајност, интерпретација, подучавање експресивности, вежбање експресивности.

¹ E-mail: miroslav.pavlovic@zuov.gov.rs

² Рад је проистекао из пројекта Социјална партиципација особа са интелектуалном оштећењем, бр. 179017 (2011-2014), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

EXPRESSIVENESS IN MUSICAL PERFORMANCE: PEDAGOGIC ASPECT

Abstract *The subject of our research relates to pedagogic aspects of expressive vocal-instrumental musical performance. We intended to examine: (1) how undergraduate students see/conceptualize and evaluate expressiveness in musical performance; (2) whether and how they were trained in the skill of expressive musical performance during their musical training; (3) whether and in which way they rehearse the expressive component of musical performance and interpretation and (4) whether there are any differences regarding gender, age, instrument, department, year of study and years of instrument playing in relation to the group of dependant variables related to expressiveness, tuition and practice. The sample for the research included 82 students of instrumental and theory departments at the Faculty of Music in Belgrade. Psychological and pedagogical aspects of musical expressiveness during vocal-instrumental performance were analysed. The results show that students highly evaluate expressiveness but its place is secondary compared to mastering technical and tonal requirements. Statistically significant differences were shown regarding gender, age and departments. It can be concluded that there is a potential for the development and enhancement of expressiveness of students if we abandon the traditional view that expressiveness is linked exclusively to talent. The findings indicate that pedagogical work should be directed towards finding purposeful strategies for training individual expressiveness.*

Keywords: *expressiveness, musical expressiveness, interpretation, teaching expressiveness, training expressiveness.*

ЭКСПРЕССИВНОСТЬ В МУЗЫКАЛЬНОМ ИСПОЛНЕНИИ: ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Резюме Предметом исследования являются педагогические аспекты выразительного вокально-инструментального музыкального исполнения. Хотелось изучить следующие проблемы: (1) как студенты музыкальной академии понимают, осмысляют и оценивают выразительность в рамках музыкального исполнения; (2) обучены ли они вообще, каким образом и в какой степени искусству экспрессивного музыкального выражения в своем музыкальном образовании; (3) выполняют ли они упражнения по выразительному компоненту музыкальной интерпретации; (4) имеет ли значение пол, возраст, инструмент, отделение, год обучения и годы игры на инструменте по отношению к группе зависимых переменных, влияющих на выразительность, преподавание и обучение. Исследование проведено на примере 82 студентов инструментального и теоретического отделений Факультета музыкальных искусств в Белграде. Были проанализированы психологические и педагогические аспекты музыкальной экспрессивности в контексте вокального и инструментального исполнения. Результаты показали, что студенты высоко ценят выразительность в музыкальном исполнении, но в процессе обучения она занимает второстепенное место по отношению к преодолению технических и тональных требований. Обнаружены статистически значимые различия по отношению пола, возраста и отделения обучения. Можно сделать вывод, что потенциал для развития и совершенствования экспрессивности заключается в отказе от традиционного отношения, согласно которому выразительность зависит исключительно от таланта. Полученные данные свидетельствуют о необходимости нахождения наиболее важных стратегий самостоятельного усвоения выразительности.

Ключевые слова: экспрессивность, музыкальная выразительность, интерпретация, обучение экспрессивности, усвоение выразительности.

ТРАНСФЕРНА ВРЕДНОСТ УЧЕЊА МУЗИКЕ НА КОГНИТИВНИ РАЗВОЈ УЧЕНИКА ОСНОВНОШКОЛСКОГ И СРЕДЊОШКОЛСКОГ УЗРАСТА

Апстракт *Испитивање позитивне дејства музике на унапређење когнитивне развоја је велико броја емпиријских истраживања у оквиру области когнитивне и опште психологије музике. Полазећи од студија сprovedених посредством најсавременијих технологија и метода изучавања међусобне условљености менталних процеса и музичког развоја појединца, долази се до закључка да активна музичка партиципација утиче на широк спектар унапређења ученикових способности и унутар других когнитивних области његовог деловања. Позитивна дејства музике директно утичу на развој ученикових вербалних и визуоспацијалних способности, развој аистрактне мишљења, координацију његових покрета, концентрацију и меморијски капацитети, креативности у размишљању и решавању задатака, као и на развој емоционалне, естетичке и социјалне интелигенције појединца. На неке од њих посебно ће бити указано у самом тексту рада. Рад прати новије резултате позитивне дејства музике на поље немусичких когнитивних способности ученика, те указује на позитивне импликације које музика и музичко образовање може да оствари у користи целокупног когнитивне развоја личности.*

Кључне речи: *музика, когнитивни развој, интелигенција, образовање.*

¹ E-mail: nevenavujosevic@gmail.com

TRANSFER VALUE OF LEARNING MUSIC ON COGNITIVE DEVELOPMENT OF ELEMENTARY SCHOOL AND HIGH SCHOOL STUDENTS

Abstract *Examining positive effects of music on cognitive development is often part of empirical researches within cognitive and general psychology of music. Starting from the studies conducted by the most modern technologies and methods of studying interconnectedness of mental processes and individual musical development, the conclusion is that active musical participation influences a large spectre of enhancing the student's abilities even within other cognitive areas of his actions. Positive effects of music influence directly the development of student's verbal and visual-spatial abilities, abstract thinking, movement coordination, concentration and memory capacity, creativity in thinking and task solving, as well as the development of emotional, aesthetic and social intelligence of the individual. Some of them will be especially stressed in the paper. The paper informs about newer results of examining positive effects of music on non-musical cognitive abilities of students and indicates to positive implications that music and musical education can enhance overall cognitive development of personality.*

Keywords: *music, cognitive development, intelligence, education.*

ВЛИЯНИЕ ИЗУЧЕНИЯ МУЗЫКИ НА КОГНИТИВНОЕ РАЗВИТИЕ УЧЕНИКОВ ОСНОВНОЙ И СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ

Резюме *Исследование положительного влияния музыки на улучшение когнитивного развития учащихся является частью более обширных эмпирических исследований в области когнитивной и общей психологии музыки. На основе результатов ряда исследований, проведенных с помощью современных технологий и методов изучения взаимообусловленности ментальных процессов и музыкального развития личности, делается вывод о том, что активное музыкальное образование влияет на широкий спектр факторов формирования и развития способностей ученика и внутри других областей его когнитивного функционирования. Музыка оказывает положительное влияние на развитие вербальных и зрительно-пространственных способностей, абстрактного мышления, координации движений, концентрации и объема памяти, творческих способностей в решении проблем, а также на развитие эмоционального, эстетического и социального интеллекта учащихся. На некоторые из этих проблем указывается в тексте данной статьи. В работе приводятся результаты современных исследований о положительном влиянии музыки в сфере немusical когнитивных способностей учащихся, а также указывается на положительное влияние и пользу, которые музыка и музыкальное образование может принести общему когнитивному развитию личности.*

Ключевые слова: *музыка, когнитивное развитие, интеллект, образование.*

ОД ЕПИСТЕМОЛОГИЈЕ ДО СКРИВЕНОГ КУРИКУЛУМА: КРИТИЧКА VS. „БАНКОВНА“² ПЕДАГОШКА ПЕРСПЕКТИВА

„Стога, изговорити истиниту реч значи мењати свет“

Freire, P. *Pedagogy of Opressed*, 1996: 68

Апстракт Знање, или прецизније његова моћ, једна је од централних тема критичке педагогије. Будући заинтересовани за школу као место друштвене критике, а све са циљем социјалне трансформације, критички оријентисани педагози посебно шемајизују однос знања и моћи, или, да симболикујемо, функцију знања у репродукцији њихових (често опресивних) друштвених односа. Не признајући школу као место првостепене социјалне, економске или културне резервације, често се баве разоткривањем епистемологије на којој почива савремена школа (позитивистичке епистемологије), те њеној скривеној курикулуму који функционише тако да легицимира друштвено-репродуктивну функцију школе, у неиректној круји самоодређивања. Како одређено поимање знања и његовој функционисања обликује скривени курикулум једне образовне филозофије, те како овај, последично, школу обликује у место друштвене трансформације или пак друштвене трансмисије, идеално из критичке позиције – предмет је анализе у нашем раду. Финалном сублимацијом и контрастирањем опозитивних, позитивистичких и критичких позиција, закључујемо да је скривени курикулум прве курикулум солилоквија, док је курикулум друге, критичке тенденције у постојаној дијалогској природи. Јасно је да једносмерности скривеној курикулуму обликованог постојања позитивистичке епистемологије може допринети само правoliniјској трансмисији и обнављању њихових друштвених односа, док дискурзивности критички оријентисане школе однос према друштву дефинише као двосмерни, трансформацијски, делатни и еманципаторски.

Кључне речи: знање, моћ, критичка епистемологија, скривени курикулум, школа.

¹ E-mail: jovanar@ac.me

² Појам „банковног“ образовања у раду се употребљава у фреиреанском смислу (Freire, 1996), као оно које је базирано на парцијалној, механицистичкој визији човека, његовог развоја и процеса учења, с извесним онтолошким и епистемолошким редукционизмом. Без озбиљнијег академског двоумљења значење термина можемо применити на већину савремених школа које функционишу под државним окриљем.

FROM EPISTEMOLOGY TO HIDDEN CURRICULUM: CRITICAL VS. "COMMERCIAL" PEDAGOGIC PERSPECTIVE

Abstract *Knowledge or, more precisely, its power is one of central themes in critical pedagogy. Since they are interested in school as the site of social critique, aimed at social transformations, critically oriented pedagogues pay special attention to the relation of knowledge and power or, to simplify it, the function of knowledge in the reproduction of the existing (often oppressive) social relations. Not recognizing school as a mere site of social, economic or cultural preservation, they often study epistemology on which modern school is founded (positivistic epistemology) and its hidden curriculum who function so that they legitimate social reproductive function of the school in a continuous cycle of self-justification. Since a certain understanding of knowledge and its function reveals the hidden curriculum of a certain educational philosophy, and since this consequently changes school into a site of social transformation or social transmission, viewed from the critical position this is the subject of the analysis of our paper. By final sublimation and contrasting the opposite positivistic and critical positions we conclude that the hidden curriculum of the first is the curriculum of the soliloquies while the curriculum of the second, critical tendency is entirely of a dialogue nature. It is clear that uni-directedness of the hidden curriculum formed according the postulates of positivistic epistemology can contribute only to positivistic transmission and regeneration of the existing social order, while the discursivity of critically oriented school defines the relation towards society as two-way, transformational, active and emancipatory.*

Keywords: *knowledge, power, critical epistemology, hidden curriculum, school.*

ОТ ЭПИСТЕМОЛОГИИ ДО СКРЫТОГО КУРРИКУЛУМА: СОПОСТАВЛЕНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ПЕРСПЕКТИВ

Резюме *Знание, вернее, его сила является одной из центральных тем критической педагогики. Школа, как место общественной критики и социальной трансформации, привлекает внимание критически ориентированных педагогов, которые с большим интересом обсуждают отношение между знанием и силой, или, для упрощения, функцию знания в процессе воспроизведения существующих общественных отношений. Не признавая школу как место сохранения социальных, экономических или культурных ценностей и отношений, они часто занимаются раскрытием эпистемологии, лежащей в основе современной школы (позитивистской эпистемологии) и ее скрытого курикулума, которые функционируют так что узаконивают существующие общественно-репродуктивные функции школы. Как определенное понимание знания и его функционирования формирует скрытый курикулум какой-то образовательной философии, как этот курикулум школу превращает в место общественной трансформации или общественной трансмиссии – это предмет критического анализа в данной работе. На основе окончательной сублимации и сопоставления противоположных, позитивистских и критических позиций, делается вывод о том, что скрытый курикулум в первом случае представляет собой учебный план монолога, в то время как курикулум, содержащий критические тенденции имеет диалоговый характер. Совершенно очевидно, что однонаправленность скрытого учебного плана на основе постулатов позитивистской эпистемологии может способствовать только передаче и обновлению существующего общественного порядка, в то время как критически ориентированная школа отношение к обществу определяет как двустороннее, трансформирующее, эффективное и освобождающее.*

Ключевые слова: *знание, сила, критическая эпистемология, скрытый курикулум, школа.*

ЕЛФ У НАСТАВИ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА: ИСПИТИВАЊЕ СТАВОВА СРПСКЕ АКАДЕМСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Апстракт Циљ емпиријског дела исцртавања био је да се испита став српске академске заједнице према енглеском језику као lingua franca (ЕЛФ), неутралном варијетиету енглеског језика. Резултати би могли представљати полазишну тачку разматрања перспективе укључивања ЕЛФ-а у језичку образовну политику и, последично, настава енглеског језика у Србији. Истраживање је обухватило чланове српске академске заједнице, студенте различитих факултета и професоре енглеског језика на државним и приватним универзитетима у Београду, Нишу и Новом Саду. Испитивањем њихових ставова према кључним постулатима концепта ЕЛФ-а донети су закључци о потреби да се покрене полемика о концепту варијетиета и преиспитају до сада дубоко укоренење идеје о енглеском језику из перспективе савремених лингвистичких теорија. Потребу за применом либералније политике концепту варијетиета генеришу како захтеви тржишта, тј. оних којима енглески језик представља прешкожно практично средство међународне комуникације, тако и неопходности усклађивања са савременим лингвистичким тенденцијама и образовним смерницама које прејоручује Савет Европе.

Кључне речи: енглески језик као lingua franca, варијетиети енглеског језика, настава енглеског језика, језичка образовна политика, ЕЛФ у образовању у Србији.

1 E-mail: vosmjanski@yahoo.com

ELF IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING: RESEARCHING ATTITUDES OF SERBIAN ACADEMIC COMMUNITY

Abstract

The aim of the empirical part of the research was to explore the attitude of the Serbian academic community towards the English language used as lingua franca (ELF), i.e. neutral variety of the English language. The results might be a starting point in considering whether to include ELF in the language policy and, consequently, into English curricula in Serbia. The research included members of Serbian academic community, students of different departments, and English language teachers in the state owned and privately owned universities in Belgrade, Novi Sad and Nis. After examining their attitudes towards key postulates of ELF the conclusions are that it is necessary to start discussions about the concepts of the variety and to reassess current deeply rooted ideas about the English language from the perspective of modern linguistic trends. The need for a more liberal approach to the variety is not generated only in the needs of the market, i.e. those people to whom English is a practical means of international communication, but also the need to adjust ELT (English Language Teaching) to modern linguistic tendencies and the European Council recommendations.

Keywords: *English as lingua franca, English language varieties, English language teaching, educational language policy, ELF in educational setting in Serbia.*

АЛФ В ПРЕПОДАВАНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА: ИЗУЧЕНИЕ МНЕНИЯ СЕРБСКОГО АКАДЕМИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА

Резюме

В эмпирической части исследования изучается отношение сербского академического общества к английскому языку как общеупотребительному – лингуа франца (АЛФ), нейтральной разновидности английского языка. Результаты могли бы представлять исходную точку для рассмотрения перспективы включения АЛФ-а в языковую образовательную политику и, следовательно, в преподавание английского языка в Сербии. В исследовании участвовали члены сербского академического общества, студенты разных факультетов и преподаватели английского языка в государственных и частных университетах в Белграде, Нише и Нови-Саде. Изучение их мнения о ключевых постулатах концепции АЛФ-а привело к выводу о необходимости пересмотра концепции данной разновидности английского языка и, до сих пор, глубоко укоренившихся представлений об английском языке, учитывая при этом современные лингвистические тенденции. Необходимость применения более либерального подхода к этой проблеме диктуют законы рынка, вернее те, которые английский язык используют в качестве главного практического инструмента международного общения, а также современные лингвистические и образовательные тенденции, рекомендуемые Советом Европы.

Ключевые слова: *английский язык как лингуа франца, разновидность английского языка, преподавание английского языка, языковая образовательная политика, АЛФ в образовательной системе Сербии.*

ЕФЕКАТ ИНИЦИЈАЛНОГ ОБРАЗОВАЊА И ОБУКЕ БУДУЋИХ НАСТАВНИКА СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Апстракт Ефекат који иницијално образовање и обука будућих наставника страног језика имају на њихова педагошка уверења и праксу у живи је интересовања бројних аутора у последње три деценије. За разлику од раних психолошких закључака у којима се ова врста интервенције означава као слаба и истиче постојаност преуверења кандидата заснованих на личном искуству из школске клупе, студије новије датума у конструктивистичком духу промене у коиницији студента – будућих наставника посматрају мноо шире: не само као појуну промену садржаја уверења, њ, наји заокреп у ставовима на груном нивоу, већ и као мањи или већи смен идиосинкратске реконструкције постојећих педагошких уверења која настаје услед додира са новим информацијама и искуствима, а која се значајно може одразити на деловање будућих наставника у учионици. Циљ овог рада је да кроз прећед научне и стручне литературе ефекат иницијалног образовања и обуке наставника страног језика истражи фокусирајући се на различите аспекте припреме за наставнички позив (теоријска настава и пракса), да установи на који начин разнолики програми могу да уичу на коиницију будућих наставника страног језика и да размотри педагошке импликације које ова сазнања имају за само организовање иницијалног образовања и обуке студената.

Кључне речи: иницијално образовање, будући наставник страног језика, студентска пракса, педагошка уверења.

1 E-mail: avlaisavljevic@gmail.com

THE EFFECTS OF INITIAL EDUCATION AND TRAINING OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS

Abstract

The effects that initial education and training of future foreign language teachers have on their pedagogic convictions and practice have been of prime interest of numerous authors in the last three decades. In difference to previous pessimistic conclusions in which this type of intervention was assessed as weak and stressed the persistence of preconceived notions of the candidates based on personal experiences from earlier schooling, more recent studies, in the constructivistic spirit of the change of cognition of the students – future teachers is considered more widely, not only as a complete change of the contents of their convictions, i.e. a sudden turn in their attitudes on the group level, but also as a smaller or bigger level of idiosyncratic reconstruction of the existing pedagogic convictions which happens because of acquiring new information and experiences that can reflect significantly on their future work in classroom. The aim of our research was to explore, by reviewing scientific and professional literature, the effects of the initial education and training of foreign language teachers, and focusing on different aspects of the preparation for the teacher's profession (theoretical lecturing and practical training), to find out in which ways various programs can influence the cognition of foreign language teachers and to consider pedagogic implications that these information might have for the organization of initial education and training of students.

Keywords: *initial education, future foreign language teachers, practical training, pedagogic convictions.*

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОБРАЗОВАНИЯ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Резюме

Качество факультетского образования и профессиональной подготовки будущих преподавателей иностранного языка влияет на их педагогические убеждения и учебную практику, что находится в фокусе внимания многочисленных авторов в последние десятилетия. В отличие от ранних пессимистических выводов, в которых такое влияние считается слабым и выдвигается на первый план стабильность убеждений, приобретенных на основе личного опыта в школе, в недавних исследованиях в духе конструктивизма, когнитивные изменения у студентов – будущих преподавателей, рассматриваются в более широком смысле. Когнитивные изменения рассматриваются не столько как полное изменение убеждений, т.е. внезапный поворот на групповом уровне, сколько как своеобразная реконструкция существующих педагогических убеждений, произошедшая в результате контакта с новой информацией и опытом, которые могут существенно повлиять на работу будущих преподавателей в классе. В данной статье, на основе изучения научной литературы и литературы по специальности, исследуется влияние факультетского образования и профессиональной подготовки преподавателей иностранных языков, вернее различные аспекты подготовки к профессии учителя (теоретическое обучение и школьная практика), определяется способ влияния различных программ на познавательную способность будущих преподавателей иностранного языка, а также рассматриваются последствия этих выводов на организацию факультетского образования студентов.

Ключевые слова: *факультетское образование, будущий преподаватель иностранного языка, студенческая практика, педагогические убеждения.*

ЗНАЧАЈ И ТЕШКОЋЕ У ПРИМЕНИ КООПЕРАТИВНОГ УЧЕЊА У РАЗРЕДНОЈ НАСТАВИ ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ УЧИТЕЉА

Апстракт На темељу досадашњих сазнања о кооперативном учењу издвајају се два приступа у истраживању значаја кооперативног учења: а) први приступ настоји да утврди ефекте, услове и механизме под којима се применом кооперативног учења остварују васпитно-образовни циљеви наставе; и б) други приступ тежише помера ка ставовима и перцепцијама наставника и ученика о значају кооперативног учења. Применом дескриптивно-аналитичке методе сprovedено је истраживање са циљем испитивања мишљења наставника (N= 305) о значају и тешкоћама у примени кооперативног учења у контексту разредне наставе. Резултати истраживања показују да учитељи изражавају позитивно мишљење о значају кооперативног учења, како са савановишћа могућности остваривања различитих васпитно-образовних циљева тако и са савановишћа ефекта по социјално-афективни и когнитивни развој ученика. Показало се да мишљење наставника о значају кооперативног учења није детерминисано степеном образовања и радним искуством. Уз то, утврђена је израженија тенденција наставника да тешкоће у примени кооперативног учења у контексту разредне наставе разматрају са савановишћа организације рада него са аспекта знања, ставова и уверења нейосредних учесника наставног процеса. Добијени резултати, иако генерално охрабрујући за образовну праксу, указују на потребу даље унапређивања овог сегмента рада учитеља како би у већој мери преиознали значај кооперативног учења и критичније разматрали тешкоће у његовој примени у условима разредне наставе.

Кључне речи: кооперативно учење, разредна настава, мишљење учитеља.

¹ E-mail: marinailic@hotmail.rs

IMPORTANCE AND DIFFICULTIES OF COOPERATIVE LEARNING APPLICATION IN CLASS TEACHING FROM TEACHERS' PERSPECTIVE

Abstract *Based on previous knowledge of cooperative learning two approaches stand out in researching the importance of cooperative learning: a) the first approach tries to examine the effects, conditions and mechanisms by which educational outcomes are realized in the application of cooperative learning; and b) the second approach moves the focus towards attitudes and perceptions of teachers and students on the relevance of cooperative learning. By applying descriptive-analytical technique we conducted a research aimed at examining the opinions of teachers (N=305) about the importance and difficulties in application of cooperative learning in the context of class teaching. The results show that the teachers had positive attitudes towards the importance of cooperative learning for reaching various educational goals and socio-affective and cognitive development of students. It turned out that the opinions of the teachers were not determined by the level of their education or work experience. Additionally, it turned out that the teachers' opinions about the difficulties of application in class are due more to work organization and were not assessed from the aspect of knowledge, attitudes and convictions of the participants in the teaching process. The obtained results, although generally encouraging for teaching practice indicate a need for further advancement of this segment of the teacher's work in order to understand better the value of cooperative learning and consider more critically the difficulties for its application in classroom.*

Keywords: *cooperative learning, class teaching, teachers' opinions.*

ЗНАЧЕНИЕ И ТРУДНОСТИ В ПРИМЕНЕНИИ КООПЕРАТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ УЧИТЕЛЕЙ

Резюме *На основе современных знаний о кооперативном обучении выделяются два подхода в исследовании значения кооперативного обучения. Первый подход стремится определить эффекты, условия и механизмы кооперативного обучения, при которых осуществляются воспитательно-образовательные цели обучения. Второй подход в центр внимания ставит взгляды и восприятия учителей и учащихся о значении кооперативного обучения. С применением дескриптивно-аналитического метода в данном исследовании изучаются мнения учителей (N=305) о значении и трудностях в реализации кооперативного обучения в начальной школе. Результаты исследования показывают, что учителя имеют положительное мнение о значении кооперативного обучения, как с точки зрения возможности осуществления различных воспитательно-образовательных целей, так и с точки зрения воздействия на социально-аффективное и когнитивное развитие учащихся. При этом обнаружено, что мнение учителей о важности кооперативного обучения не определяется уровнем их образования и опытом в работе. Кроме того, наблюдается тенденция рассмотрения трудностей в применении кооперативного обучения в классе из угла организации работы, а не с точки зрения знаний, взглядов и убеждений непосредственных участников учебного процесса. Полученные результаты, хотя в целом положительны для образовательной практики, указывают на необходимость дальнейшего совершенствования этого сегмента работы учителей, имея в виду важность кооперативного обучения и трудности в его осуществлении на практике.*

Ключевые слова: *кооперативное обучение, классное обучение, мнения учителей.*

Миланко Д. Чабаркапа¹

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Небојша Б. Петровић

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Бора Р. Кузмановић

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

UDK - 37.048.4-057.874

316.644-053.6:316.752(497.11)

DOI: 10.5937/nasvas1601181C

Оригинални научни рад

НВ год. LXV 1/2016.

ПРЕФЕРЕНЦИЈА ВРСТЕ СТУДИЈА И ВРЕДНОСНИХ ЦИЉЕВА КОД УЧЕНИКА ГИМНАЗИЈА У СРБИЈИ

Апстракт

Када је реч о факторима који утичу на професионално опредељење ученика, у психолошкој литератури је углавном истиживана улога школе, вршњака, родитеља, материјалних и социјалних чинилаца, а мање улога особина личности, циљева, очекивања, личних и друштвених вредности. У овом раду истраживање је усмерено на преференцију личних и друштвених вредности које су посматране као циљеви у контексту избора факултета, а тиме и будуће занимања. Користе се две листе – 18 личних и 18 друштвених вредности, које су примењене на узорку од 497 мажуранаца. Истраживање је спроведено на терену, у школским условима, на територији Београда и неколико градова у унутрашњости Србије. Резултати истраживања показују да се већина мажуранаца (око 55%), опредељује за друштвено-хуманистичке и медицинско-биолошке, а мање за природне и техничке факултете. Показало се да су пола припадности и смер у гимназији значајне варијабле које су повезане с избором студија и факултета, док остале социодемографске варијабле нису биле значајне. Резултати такође показују да постоје значајне разлике у ставовима прихватања појединих вредности, при чему се у целини посматрано већа важност придаје личним него друштвеним вредностима, што потврђује оправданост полазног става аутора да треба одвојено истиживати личне и друштвене вредности, јер имају различит значај за професионално опредељење младих.

Кључне речи: вредности, мажуранци, избор факултета, професионално опредељење.

1 E-mail: milanko.cabarkapa@gmail.com

UNIVERSITY STUDY PREFERENCES AND VALUE TARGETS OF GRAMMAR SCHOOL STUDENTS IN SERBIA

Abstract *When it comes to the factors that influence professional commitment of students, psychology literature mainly states the role of school, peers, parents, material and social factors, and less so personality features, aims, expectations, personal and social values. This paper deals with the preference of personal and social values viewed as targets in the context of choosing a university department and, with it, future profession. Two lists were used – 18 personal and 18 social values. The sample included 497 last-year-grammar-school students. The research was conducted in school conditions in Belgrade and several cities in Serbia. The results show that the majority of students (55%) would opt for social-humanistic and medical-biological and less for technical and natural sciences. It turned out that gender and the type of high school courses are significant variables linked with the selection of studies and faculties, while other socio-demographic variables were not significant. The results also show that there are significant differences in the levels of acceptance of some values while, viewed globally, greater importance is given to personal than social values, which justifies the initial idea of the author that personal and social values should be examined separately because they affect professional commitment of high school students differently.*

Keywords: *values, last-year high school students, faculty selection, professional commitment.*

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ И ЦЕННОСТНЫЕ ОРИЕНТАЦИИ У УЧЕНИКОВ ГИМНАЗИИ В СЕРБИИ

Резюме *Когда речь идет о факторах, влияющих на профессиональную ориентацию учеников, в психологической литературе чаще всего приводится роль школы, сверстников, родителей, материальных и социальных факторов, а меньше говорится о роли личностных качеств, целей, ожиданий, личных и общественных ценностей. В данной работе особое внимание уделяется роли личных и общественных ценностей, которые рассматриваются в качестве целей в контексте выбора факультета и будущей профессии. В исследовании использованы два перечня ценностей – 18 личных и 18 общественных, а анкетировано 497 выпускников гимназии. Исследование проводилось в школьных условиях в Белграде и в ряде городов в Сербии. Результаты исследования показывают, что большая часть выпускников (55%) выбирает общественно-гуманитарные и медико-биологические науки, а меньшая – естественно-научные и технические факультеты. Гендерный фактор и направление учебы в гимназии связаны с выбором факультета, в то время как другие социально-демографические переменные не были значительными. Результаты также показывают, что существуют значительные различия в степени принятия определенных ценностей, при этом большее значение уделяется личным, чем общественным ценностям. Этот факт оправдывает первоначальную предпосылку автора, согласно которой личные и общественные ценности следует рассматривать отдельно друг от друга, так как они имеют различное значение для профессиональной ориентации молодежи.*

Ключевые слова: *ценности, выпускники гимназии, выбор факультета, профессиональная ориентация.*

Милица Р. Васиљевић Благојевић¹

Висока здравствена школа струковних студија, Београд

Снежана С. Маринковић

Учитељски факултет Ужице, Универзитет у Крагујевцу

Каролина Р. Перчић

Универзитет Метрополитан, Београд

Вања Ј. Лучић

Yew Wah International Education School, Shanghai, China

UDK - 316.344.34-057.875:314.15(497.11)“2015“

37.014.5(497.11)

DOI: 10.5937/nasvas1601197V

Оригинални научни рад

НВ год. LXV 1/2016.

ТРАНЗИЦИЈА И ПРОБЛЕМ ОДЛИВА МОЗГОВА ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ СТУДЕНАТА ПРИВАТНОГ УНИВЕРЗИТЕТА²

Апстракт *Проблем одлива мозгова није нов проблем у неразвијеним земљама и земљама у транзицији. Млади образовани људи напуштају матичне земље у потрази за бољом будућношћу, чиме се чини додатна штета већ ослабљеној економији а, у исто време, развијене земље постају још снажније. Према подацима Светској економској форуму, Србија се налази на другом месту у свету према одливу мозгова. Наведени проблем се обично анализира посматрајући студенте државних универзитета чије студије углавном финансира Република Србија. Аутори су били мотивисани да истраже исти проблем, али са савременим студентима приватних универзитета. Истраживање и приказани резултати за циљ су имали откривање ставова студената приватних факултета о одласку из земље и раду или студијама у иностранству. Истраживање је сprovedено на узорку од 226 студената основних и мастер студија Факултета дигиталних уметности, Факултета информационих технологија и Факултета за менаџмент Универзитета Метрополисан. Већина испитаника из узорка (две трећине) показује појачано интересовање за потрагом посла ван граница земље. Овим истраживањем је направљен покушај да се идентификују и разлози напуштања Србије. Испитаници као разлоге наводе боље услове живота и шансу за рад у иностранству, даље учење, лошу политичку и економску ситуацију у земљи, недовољно плаћене послове, ново искуство и могућности напредовања.*

Кључне речи: *одлив мозгова, студенти, приватни факултети, транзиција.*

¹ E-mail: milica@tojo.rs

² Текст је резултат рада на пројекту бр. 179026 *Настава и учење – циљеви, проблеми и перспективе* Учитељског факултета у Ужицу, а који подржава Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

TRANSITION AND THE PROBLEM OF "BRAIN DRAIN" FROM THE PERSPECTIVE OF STUDENTS OF A PRIVATELY OWNED UNIVERSITY

Abstract *The problem of brain drain is not a new problem in underdeveloped countries and those in transition. Young educated people leave their countries seeking better future, which further damages already weakened economy while the developed countries become even stronger. According to the data of the World Economic Forum, Srbija holds the second place in brain drain. The cited problem is usually analyzed by checking the students of the state owned universities whose studies are financed by the Republic of Serbia. The authors were motivated to explore the same problem but with the students of privately owned universities. Our explorative research was aimed at revealing the attitudes of these students towards leaving the country and work or study abroad. The research included 226 graduate and master students of the Faculty of digital arts, IT Faculty, the Faculty of Management and the Metropolitan University. The sample was deliberately selected. The majority of the responders (two thirds) are increasingly interested in finding jobs abroad. This initial research was aimed at identification of the reasons for leaving the country. The respondents state that the reasons are better life conditions, chances for getting job, further studying and bad political and economic situation in the country, poorly paid jobs, new experiences and possibilities of promotion.*

Keywords: *brain drain, students, privately owned univerwity, transition.*

ТРАНЗИЦИЈА И ПРОБЛЕМА „УТЕЧКИ УМОВ“ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ СТУДЕНТОВ ЧАСТНОГ УНИВЕРСИТЕТА

Резюме *Проблема „утечки мозгов“ не является новой проблемой в развивающихся странах и странах в транзиции. Образованные молодые люди покидают свою страну в поисках лучших условий, что дополнительно слабеет уже ослабленную экономику, а в то же время, развитые страны становятся еще более мощными. По данным Всемирного экономического форума, Сербия занимает второе место в мире по „утечке мозгов“. Данная проблема обычно анализируется с точки зрения студентов государственных университетов, учеба которых в основном финансируется за счет Республики Сербии. Авторы статьи мотивированы исследовать ту же проблему, но с точки зрения студентов частных университетов. Поисковое исследование и представленные в данной статье результаты содержат мнения студентов частных университетов о выезде из страны и работе или учебе в зарубежных странах. Исследование проведено на примере 226 студентов Факультета дигитальных искусств, Факультета информационных технологий и Факультета менеджмента Университета Метрополитан. Большинство анкетированных студентов (две трети) показывает повышенный интерес к поиску работы за границей. Кроме того, в данном исследовании сделана попытка определить причины ухода из Сербии. В качестве причин анкетированные студенты приводят лучшие условия жизни и работы за границей, продолжение учебы, плохую политическую и экономическую ситуацию в стране, малооплачиваемые рабочие места, новый опыт и перспективы карьерного продвижения.*

Ключевые слова: *„утечка умов“, студенты, частные факультеты, транзиция, Сербия.*

УСПЕШНОСТ БУДУЋИХ УЧИТЕЉА И ВАСПИТАЧА У ТУМАЧЕЊУ ФАЦИЈАЛНОГ ИЗРАЗА

Апстракт Фацијални изрази имају изузетно значајно место у комуникацији и социјалној интеракцији с обзиром на њихову повезаност с емоционалним доживљајима. Полазећи од значаја комуникације засноване на поштовању дечје емоционалности у васпитању и образовању, циљ овог рада је био да испита моћност унапређења успешности будућих учитеља и васпитача у тумачењу фацијалног израза. Укупан узорак је чинило 330 студената прве године Факултета педагошких наука Универзитета у Крагујевцу (90 будућих учитеља и 240 будућих васпитача). Успешност у тумачењу фацијалног израза мерена је тестом тумачења израза лица Екмана. Испитивачки дизајн је подразумевао иницијално испитивање, едукацију из области емоционалног живота (4 часа теоријске наставе и 6 часова вежби) и завршно испитивање. Резултати показују да су будући учитељи и васпитачи у иницијалном испитивању били подједнако неуспешни у тумачењу фацијалног израза. У завршном испитивању студенти су показали високо значајан напредак ($Z=6.745; p<0.01$). Будући да је правилно тумачење фацијалног израза важна компонента комуникационих компетенција, да комуникационе компетенције представљају неопходан чинилац професионалних компетенција учитеља и васпитача и важан критеријум погодности за педагошку професију, резултати указују на неопходност едукације студената у правцу унапређења њихове успешности у тумачењу фацијалног израза и познавања емоционалног живота уопште.

Кључне речи: тумачење фацијалног израза, комуникационе компетенције, иницијално образовање будућих васпитача и учитеља.

¹ E-mail: andjelao@beotel.net

HOW SUCCESSFUL ARE FUTURE TEACHERS IN INTERPRETING FACIAL EXPRESSIONS?

Abstract

Facial expressions have a prominent role in communication and social interaction since they are connected with emotional experience. Starting from the importance of communication based on the respect for the child's emotions in education, the aim of our research was to examine the possibilities for enhancing the successfulness of future kindergarten and elementary school teachers by instructing them to understand facial expressions of children. The sample comprised 330 first year students of the Pedagogic Faculty at the University of Kragujevac. The successfulness in elucidation of facial expressions was measured by Paul Ekman's Test for facial expression understanding. The research design included initial testing, education in the field of emotional life (6 hours of theory and 6 hours of exercises) and final examination. The results show that the future preschool and elementary school teachers were equally unsuccessful in understanding facial expressions at the initial testing, but showed a significant progress at final testing ($Z=-6.745$; $p<0.01$). Bearing in mind that adequate interpretation of facial expressions is an important component of communicative competences, that communicative competencies are a necessary factor of professional teacher competencies and an important criterion of suitability for pedagogic profession, the results show that it is necessary to educate students to enhance their ability to understand facial expressions and learn more about emotional life in general.

Keywords: *interpretation of facial expression, communicative competencies, initial teacher education.*

УСПЕШНОСТЬ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ И ВОСПИТАТЕЛЕЙ В ТОЛКОВАНИИ ДВИЖЕНИЙ ЛИЦА

Резюме

Движения лица, выражающие внутреннее душевное состояние, имеют очень важную роль в коммуникации и социальной интеракции, потому что связаны с эмоциональным опытом. Учитывая важность общения, основанного на уважении детской эмоциональности в процессе воспитания и образования, в данной работе изучаются возможности повышения успешности будущих учителей и воспитателей в интерпретации движений лица. Исследование проведено на примере 330 студентов первого курса Факультета педагогических наук Университета в Крагуеваце (90 будущих учителей и 240 будущих воспитателей). Уровень успешности в интерпретации выражения лица измерен с помощью Теста интерпретации выражения лица Пола Экмана. Исследование содержит диагностическое тестирование, едукацию в области эмоциональной жизни (4 часа теории и 6 часов практики) и итоговое тестирование. Результаты показывают, что будущие учителя и воспитатели в диагностическом тестировании были одинаково неуспешны в интерпретации выражения лица. На итоговом тесте студенты показали весьма значительные результаты ($Z=-6.745$; $p\leq 0.01$). Поскольку правильная интерпретация выражения лица считается необходимым аспектом коммуникативной компетенции, а коммуникативная компетенция – основной составляющей профессиональных компетенций учителей и воспитателей и важным критерием приемлемости педагогической профессии, результаты указывают на необходимость образования студентов в направлении повышения их успешности в толковании выражения лица и состояния эмоциональной жизни учащихся.

Ключевые слова: *толкование движений лица, коммуникативные компетенции, образование будущих воспитателей и учителей.*

In memoriam

**МИЛИЦА МИТРОВИЋ
(1959-2016)**



Часопис *Насћава и васпийћање* је изненада остао без угледног члана редакције, др Милице Митровић, доцента Одељења за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Милица Митровић је рођена у селу Пауне, крај Ваљева. Основну и средњу школу завршила је у Ваљеву, а студије педагогије на Филозофском факултету Универзитета у Београду. Дипломирала је 1983. године на тему *Приремљеност деце за њихваћћање школе као нове друштвене средине*, код менторке проф. др Александре Марјановић. Убрзо затим запослила се најпре као васпитач у једном београдском дечјем вртићу (1983), а затим као истраживач у области уџбеника и наставних средстава у Заводу за уџбенике и наставна средства у Београду (1984). Упоредо са тим наставила је своје формално образовање уписавши магистарске студије педагогије на Филозофском факултету Универзитета у Београду. Магистарску тезу *Приказивање садржаја у шћамћаним дидактичким материјалима и уџбеницима за децу узрасћа од шест до осам година* одбранила је 1993. године, а 2006. одбранила је на истом факултету докторску *дисертацију Образовна њракса развијања њисмености у инстћићуционалном конћекстћу* под менторством проф. др Мирјане Пешић.

Од фебруара 1990. године запослена је на Одељењу за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду, где је бирана у сарадничка звања и звање доцента за ужу научну област Дидактика са методиком. Учествовала је у развијању програма и реализацији наставе на предметима из области методике језичког образовања и дидактике. Самостално или тимски развила је програме више наставних предмета на свим нивоима студија: *Језик и образовање, Праћење и оцењивање у насћави, Професионалне вешћине, Дејћићство, кулћура, васпийћање* (основне академске студије педагогије), *Писменост и школски курикулум* (мастер академске студије педагогије), *Насћава у соцокулћурном конћекстћу, Квалићатћивна исћраживања* (докторске студије педагогије) и *Писменост и школски курикулум* (мастер студије за образовање наставника предметне наставе). Програме предмета заснивала је на најновијим научним сазнањима, имајући у виду тенденције у просветним политикама у савременом свету и практичне проблеме наставног рада у школама у Србији, а затим их прилагођавала пратећи перспективу и успех студената. Развијању програма није приступала као једнократној реформској активности, већ

је то био трајни квалитет њеног педагошког рада: континуирано је преиспитивала садржаје, методичка решења, начине праћења и оцењивања. Бирајући и развијајући пажљиво наставни метод, настојала је да кроз наставу доприноси и припреми студената за праксу и развоју критичког дидактичког дискурса. Овим циљевима доприносила је и кроз менторски рад са студентима, водећи израду великог броја завршних, дипломских и мастер радова на основним и дипломским академским студијама и учествујући у комисијама за оцену и одбрану завршних радова и докторских дисертација.

Милица Митровић је, такође, била дугогодишњи истраживач Института за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Најважније области њених професионалних интересовања тичу се односа језика, културе и образовања из постмодернистичке и критичке перспективе, студија писмености и студија програма, квалитативних истраживања у педагогији и културне продукције за децу. Из проучавања и истраживања ових проблема проистекао је највећи број њених радова: објавила је две самосталне монографије (и трећу је привела крају, али није стигла да је изда за живота) и још око 50 самосталних и коауторских радова у часописима међународног и националног значаја, тематским зборницима и монографијама, зборницима са међународних и националних конференција. Њена књига *Писменост и образовање: ѿрсѿекѿива нових сѿудија ѿисменосѿи* (у издању Филозофског факултета Универзитета у Београду, 2010) награђена је од стране Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије, за посебан допринос научно-истраживачком раду у области друштвено-хуманистичких наука (на 55. међународном сајму књига у Београду, 2010) и добила је статус истакнуте монографије националног значаја. Такође је била уредник и рецензент значајног броја научних и стручних радова и публикација, као и штампаних образовних материјала и књига за децу.

Као истраживач и теоретичар, студиозно је градила и прецизно изражавала своје схватање педагошких проблема, уз спремност да не остаје на традиционалистичким калупима и устаљеним, често празним фразама, трагајући и пратећи савремена кретања у педагошкој мисли, али не приклањајући се некритички ниједном теоријском јату. Темељност и самокритичност којима се одликовала водили су је избору тежег пута: између продуковања много радова који би задовољили квантитативне захтеве који се постављају научној заједници и писања добро теоријски заснованих радова који носе идеју и наводе на размишљање - она се опредељивала за квалитет. Њена педагошка мисао и радови које је написала представљају стварни допринос областима којима се бавила и на њене радове се може са сигурношћу ослонити. То одликује и радове које је објављивала у овом часопису. У последње две године објавила је у *Насѿиви и васѿиѿању* два самостална и један коауторски рад, који се баве значајним дидактичким питањима (оцењивање и наставне методе) и значајем истраживања језика који се користи у настави.

Милица Митровић је учествовала и у развојно-примењеним пројекатима попут пројеката УНИЦЕФ-а *Примена буквара гечјих ѿрава у ширењу ѿорука конвенције УН о гечјим ѿравима* и *Родиѿељи и васѿиѿачи у акцији: образовање за гечја ѿрава*. Активно је учествовала у реформским процесима образовања у нас, као члан Комисије за

образовну област „Језик, комуникација и књижевност“ Министарства просвете (2002-2003), Комисије за оцену квалитета уџбеника (2004.), члан истраживачког тима Института за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду који се бавио анализом квалитета актуелних основношколских уџбеника (2006.), члан комисије за акредитацију програма стручног усавршавања наставника Завода за унапређивање образовања и васпитања (2010. и 2011. године).

Сарађивала је са низом удружења и организација: Пријатељи деце Србије; Југословенски центар за права детета; Центар за интерактивну педагогију; Балканско друштво за педагогију и образовање.

Била је дугогодишњи члан Педагошког друштва Србије, а од марта 2015. године члан редакције часописа *Насијава и васпитање*. Овој, као и другим својим обавезама и активностима приступала је савесно, студиозно и предано, наступајући уздржано и ненаметљиво, али са дубоким разумевањем проблема о којима говори. Њен прерани одлазак представља велики губитак за наш часопис, као и за катедру за дидактику, Одељење за педагогију и андрагогију и Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Нама, њеним колегама недостајаће прилике да делимо дилеме, проблеме и радосне тренутке у послу и ван њега, разговори кроз које откривамо нова питања и конструишемо нова разумевања педагошких проблема, њени увиди и савети кроз које нам је помагала да разјаснимо и изразимо сопствену мисао. Наставићемо да од ње учимо из њених научних радова и из сећања на њену посвећеност оном што ради.

Редакција

НАСТАВА И ВАСПИТАЊЕ

УПУТСТВО ЗА АУТОРЕ

Настава и васпитање је часопис у којем се објављују оригинални научни, прегледни и стручни радови педагошке тематике. У часопису се објављују и прикази монографских публикација.

Достављање радова

Радови се достављају искључиво електронском поштом на адресу:

casopis@pedagog.rs

Рад се доставља у текст процесору Microsoft Word, страница А4 формата, фонт Times New

Roman, величина слова 12, проред 1,5 lines.

Језик рада

Радови се достављају на српском језику, користи се ћирилично писмо (Serbian, cyrillic), енглеском или руском језику.

Радови се објављују на српском, енглеском или руском језику.

Дужина рада

Радови треба да буду дужине до једног ауторског табака, односно до 30. 000 знакова с празним местима. У обим радова нису урачунати апстракт и списак коришћене литературе на крају рада.

Оцењивање радова

Након пријема радова за актуелни број уредници обављају преглед радова и доносе одлуку о томе који радови улазе у процес рецензирања. Уколико се радови тематски не уклапају у концепцију часописа или текстови нису усклађени са упутствима за ауторе и са захтевима који треба да испуне текстови који се објављују у научним часописима, аутори се обавештавају о томе да рад не може бити прихваћен.

Рад процењују два компетентна рецензента. Рецензенти не знају ауторов идентитет, нити аутори добијају податке о идентитету рецензената.

Након рецензирања, редакција доноси одлуку о објављивању, корекцији или одбијању рада. Сви аутори добијају информацију о одлуци редакције, при чему аутори чији су радови одбијени и аутори којима се радови враћају на корекцију добијају на увид рецензије.

Уколико аутор(и) достави(е) кориговану верзију текста, дужан је да у писменој форми редакцију упозна са свим изменама које је начинио у тексту (број странице на којој се налази измена и означавање места на коме је промена извршена), као и да у тексту јасно означи извршене измене у складу са примедбама и препорукама рецензената.

Обавеза аутора је да на адресу редакције шаљу искључиво оригиналне радове који нису објављени или истовремено понуђени неком другом часопису.

Писање рада

Насловна страна. Насловна страна текста треба да садржи следеће информације: наслов рада, име аутора (и коаутора), назив институције, место и држава (уколико је аутор из иностранства).

Уколико су радови резултат рада на научно-истраживачким пројектима, у фусноти уз наслов рада на насловној страни рада треба дати основне податке о пројекту.

Све странице рада морају бити нумерисане (у доњем левом углу).

Наслов рада. Наслов рада треба да буде концизан, али прецизно формулисан, написан великим словима, болдиран, величина слова 14.

Айсџпракџ. Апстракт треба да има до 1400 знакова (с празним местима). Апстракт се прилаже на језику на којем је писан рад уз обавезан превод апстракта на српски језик уколико се рад прилаже на енглеском или руском језику. Апстракт се објављује на три језика (српски, енглески и руски), а редакција обезбеђује преводјење апстракта на друга два језика.

Уколико се ради о радовима који представљају приказ обављених истраживања, апстракт треба да садржи следеће елементе: значај проблема истраживања, циљеве истраживања, методологију истраживања, кључне резултате истраживања, закључке и педагошке импликације. У случају прегледних радова и радова који представљају теоријске анализе, апстракт треба да садржи: проблем који се у раду разматра, приказ структуре рада, кључне информације и објашњења која се дају у тексту и закључке.

Кључне речи. Уз апстракт треба дати и кључне речи (до пет) на језику рада.

Струкџура рага. Рад треба да буде структуриран на одговарајући начин. Сви радови треба да имају посебно издвојене одељке: увод и закључак. Радови који представљају приказ обављених истраживања, поред увода и закључка, треба да имају следеће одељке: полазне теоријске основе истраживања (где ће наслови одељака бити формулисани у складу с темом рада), методологија истраживања, резултати истраживања и дискусија (уз навођење педагошких импликација обављеног истраживања). Структуру прегледних радова и радова који представљају теоријске анализе треба ускладити са основном темом рада.

Наслове одељака треба јасно и прецизно формулисати, дати центрирано и болдирано, величина слова 12. Уколико се у тексту одељка користе поднаслови они се дају курзивом, центрирано изнад параграфа или курзивом, , у форми реченице која се даје на почетку параграфа. Наслове одељака и поднаслове није потребно нумерички означавати.

Референце. Позиве на изворе у тексту и списак коришћене литературе на крају рада треба дати у складу са АПА стилем (APA Citation Style - American Psychological Association).

Све референце на српском језику на списку коришћене литературе на крају рада и у заградама у тексту наводе се латиницом, без обзира на врсту писма на коме су штампани коришћени извори – књиге и часописи. Имена свих аутора која се наводе на списку коришћене литературе на крају рада и у заградама у тексту пишу се увек на исти начин. Презимена српских аутора наведена у тексту пишу се писмом на коме је достављен текст. Презимена страних аутора у тексту се наводе или у оригиналу или у српској транскрипцији – фонетским писањем презимена. Уколико се транскрибују, у загради се обавезно наводе у оригиналу, на пример: Скот (Scott, 2004).

Позиве на изворе у тексту треба дати у заградама уз навођење: презимена аутора, године издања коришћеног извора и броја странице уколико се ради о цитату. Навођење више аутора у загради треба уредити абecedним редом према почетном слову презимена аутора, а не хронолошки. Ако су у питању два аутора, у загради се наводе оба аутора. Уколико је више од два аутора, у загради се наводи презиме првог аутора и скраћеница – i sar. (за ауторе са српског говорног подручја) или et al. (за стране ауторе).

Списак коришћене литературе треба да обухвати искључиво изворе на које се аутор позива у раду.

На списку коришћене литературе на крају рада није потребно стављати редне бројеве испред референци.

Примери навођења референци на списку коришћене литературе на крају рада:

Књига: Референца треба да садржи презиме и иницијале аутора, годину издања, наслов књиге (курзивом), место издања и издавача.

Apple, M. W. (2012). *Ideologija i kurikulum*. Beograd: Fabrika knjiga.

Чланак у часопису: Референца треба да садржи презимена свих аутора с иницијалима, годину издања у загради, наслов чланка, пуно име часописа (курзивом), волумен (годиште), број, странице.

Colić, V. (2012). Roditelji i vaspitači o pripremi dece za polazak u školu. *Pedagogija*, god. 67, br. 2, 252-260.

Emmer, E. T. & Stough, L. M. (2001). Classroom Management: A Critical Part of Educational Psychology, with Implications for Teacher Education. *Educational Psychology*, Vol. 36, No. 2, 103-112.

Поглавље у књизи (тематском зборнику): Референца треба да садржи презиме и иницијале аутора, годину издања, назив поглавља, иницијале и презиме свих уредника, наслов књиге (курзивом), прву и последњу страницу поглавља у загради, место издања и издавача.

Maksić, S. i Pavlović, J. (2013). Nastava koja podržava kreativnost. U R. Nikolić (ur.), *Nastava i učenje, Kvalitet vaspitno-obrazovnog procesa* (str. 53-64). Užice: Učiteljski fakultet Univerziteta u Kragujevcu.

Cruse, D. A. (2002). Hyponymy and Its Varieties. In R. Green, C. A. Bean & S. H. Myaeng (Eds.), *The Semantics of Relationships: An Interdisciplinary Perspective* (pp. 3-22). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Научни скупови и конференције – радови штампани у целини: Референца треба да садржи презиме и иницијале аутора, годину издања, наслов прилога, иницијале и презиме свих уредника, наслов издања, назнаку: штампано у целини, назив скупа, време одржавања скупа, место одржавања скупа, прву и последњу страницу прилога, место издања, назив институције – организатора скупа.

Spasenović, V., Vujisić Zivković, N. & Skubic Ermenc, K. (2012). The Role of Comparative Pedagogy in the Training of Pedagogues in Serbia and Slovenia. In N. Popov, C. Wolhuter, B. Leutwyler, G. Hilton, J. Ogunleye & P. Almeida (Eds.), *International Perspectives on Education, BCES Conference Books, Full Papers*, June 28-30 2012, Sofia (pp. 36-42). Sofia: Bulgarian Comparative Education Society.

Докторске дисертације и магистарске тезе: Референца треба да садржи име аутора, годину, назив документа (курзивом), назнаку: докторска дисертација или магистарска теза, место, институцију.

Stamatović, J. (2013). *Vrednovanje rada nastavnika u funkciji unapređivanja rada škole* (doktorska disertacija). Beograd: Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu.

Web документ: Референца треба да садржи име аутора, годину, назив документа (курзивом), датум када је сајт посећен, интернет адресу.

Duit, R. (2006). *Science Education Research – An Indispensable Prerequisite for Improving Instructional Practice*. Retrieved August 11, 2012 from the World Wide Web <http://www.esera.org/media/summerschool/esera2006/DUITBR.pdf>

Popadić, D. (2009). *Nasilje u školama*. Beograd: Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i UNICEF. Preuzeto 20. aprila 2015. sa adrese <http://www.unicef.rs/files/nasilje-u-skolama-za-web.pdf>

Званична документа: Референца треба да садржи назив документа (курзивом), годину објављивања, назив гласила, број.

Pravilnik o programu svih oblika rada stručnih saradnika (2012). Prosvetni glasnik, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 5/2012.

Табеле и графיקони. Уколико текст садржи табеле и графиконе, свака табела, односно графикон треба да буде означен одговарајућим редним бројем и да има јасно и прецизно формулисан наслов. Све скраћенице наведене у табелама и графиконима треба да буду објашњене. Објашњења (легенду) треба дати испод табеле или графикана.

Табеле и графיקони треба да буду дати у Microsoft Word формату (што подразумева да су графיקони илустровани у Word-у). У случају да текст садржи табеле и графиконе преузете са интернета, треба да се дају искључиво у резолуцији 300 dpi, grayscale color mode. Ти параметри важе и за фотографије које се прилажу као део текста.

Фусноће и скраћенице. Фусноте и скраћенице требало би избегавати. Уколико се користе, фусноте треба да садрже само додатни текст (коментар), а не податке о коришћеним изворима.

Напомена: Уз рад је потребно редакцији доставити следеће информације о аутору (ауторима): име, средње слово и презиме аутора, година рођења, (научно) звање, радно место, e-mail адреса, контакт телефон.

JOURNAL OF EDUCATION

CONTRIBUTORS' NOTES

Journal of Education is a journal in which original scientific research articles, reviews and action research reports in the field of pedagogy as well as reviews of relevant monographic publications are published.

Submission of papers

Papers should be submitted by e-mail only to

casopis@pedagog.rs

The paper is submitted in the text processor Microsoft Word, page A4 format, font Times New Roman, font 12, line spacing 1.5 lines.

Language

Papers should be submitted in the Serbian language and cyrillic alphabet.

Foreign contributors submit papers in English or Russian. The papers are published in Serbian, English or Russian. Each paper has Abstracts in Serbian, English and Russian.

The length

The papers should not exceed 30000 characters and spaces. The Abstract and Reference List, which should be at the end of the paper, are not included.

Evaluation of papers

After the receipt of the papers for a particular issue the current editor in-chief reviews them and decides which will be reviewed by two competent reviewers. The reviewers do not know the author's identity, and the authors do not receive information about the identity of the reviewers.

If a paper does not fit the concept of the journal, or the text does not follow the instructions for authors and other requirements, the authors will be informed about the rejection of the paper.

After the review, the Editorial Board decides on publishing, eventual correction or the rejection of a paper. All authors receive information about the Board's decisions, and those authors whose papers are rejected or require corrections receive reviews, too.

If an author submits the paper again they should report (in written form) about all changes done on the original text (page number and marked place where the change was done) in accordance with the remarks and suggestions of the reviewers.

Writing a paper

Title page. The title page should contain the following information: the title, the name of the author/s, the name of the institution, the town, the state (if the author is from abroad).

If a paper reports about the work in scientific-research projects, the essential information about the project should be given in a footnote following the title.

All pages should be numbered in the lower left corner.

The title. The title should be concise, precisely formulated, in bold capital letters.

Abstract. An abstract should contain 1400 characters (with spaces) and be written in the language of the paper. It will be published in three languages (Serbian, English, Russian), and the Editorial Board provides translations in other two languages.

If a paper is about a performed research the abstract should contain the following elements: the importance of the researched problem, the aims of the research, research methodology, key results, conclusions and pedagogic implications. In the case of review papers and papers dealing with theoretical analyses the content of the abstract should reflect the nature of the paper and the content of the text.

Keywords: Up to five keywords in the language of the paper follow the abstract.

The structure of a paper. The paper should be structured in the proscribed way. All papers should contain Introduction and Conclusion. The papers describing a performed research, besides introduction and conclusion should include the following sections: initial research

hypotheses, research methodology, results and discussion. The structure of a review paper or theory analysis should be adequate to the nature of the theme.

The heading of the sections should be formulated precisely, centered and bold. If a section contains sub-headings they should be given in italics, centered above a paragraph, indented, in a "sentence form". The headings and sub-headings should not be numerically denoted.

References. The references/bibliography should be stated according to the APA Citation Style - American Psychological Association).

All references in Serbian, given in the Reference List at the end of the paper should be in Latin letters regardless of the type of the letters used in the used sources - books or journals. The names of all authors which are stated in the Reference List and in brackets within the text are always transcribed in the same way. The surnames of Serbian authors are written in the alphabet used in the paper. The surnames of foreign authors are written either in original or in Serbian transcription - phonetic principle. If transcribed, the original transcription should be given in brackets. References within the text should contain: the author's surname, the year of publication of the used source and the number of the page if a citation is used. If more authors should be cited in brackets within the text, they are cited in alphabetic order, not chronologically. If there are only two authors, both should be written in brackets, but if there are more than two then the surname of the first author is given and the abbreviation "i sar." (for the authors from Serbian speaking regions) or "et al." (for foreign authors)

The Reference List at the end of the paper should not be numerically denoted.

The notes for citing the references of the used literature at the end of the paper:

Book: the reference should contain the surname and name initials of the author, the year of publication, the title (in italics), the place and name of the publisher.

Journal article: the reference contains the family names and name initials of all authors (the year of publication - in brackets), the title of the article, full name of the journal (italics), volume (year) number, pages.

Chapters in a book / thematic Proceedings: the reference should contain the surname and name initials of the author, the title of the chapter, initials and surnames of all editors, book title (italics), the first and the last page of the chapter (in brackets), place and publisher.

Scientific meetings and conferences - the papers published in full: the reference should contain the author's surname and name initials, the year of publication, the title of the article, initials and surnames of all editors, the title of the publication, the note: published in full; the name and time of the meeting, the first and the last page of the article, the place of publication and the name of the institution - the organizer of the meeting/conference.

Unpublished master and doctoral theses: the reference should contain the name of the author, the title of the document (italics) and the note: doctoral, master thesis, place, and institution.

Web documents: the Reference contains the name of the author, the title of the document (italics), the date when the site was visited, web address.

Legal documents: the reference should contain the title of the document (italics), the year of publication, the name of the media, the number.

Tables and graphs. If a text contains tables and/or graphs, each table or graph should be numerically denoted with a clearly and precisely formulated title. All abbreviations in the tables and graphs must be explained. The explanations (legend) should be given under the table or graph.

Footnotes and abbreviations. Abbreviations and footnotes should be avoided. If used, footnotes should contain only the additional information or comment, not the data about the used sources.

Note: The paper should be accompanied by the following information to the Editorial Board: the name/s of the author/s, the year of birth, academic qualification, work position, e-mail address, phone contact.

ОБУЧЕНИЕ И ВОСПИТАНИЕ

ПРАВИЛО ПУБЛИКАЦИИ ДЛЯ АВТОРОВ

В журнале “Обучение и воспитание” (Настава и васпитање) публикуются научные и обзорные статьи, сообщения, информационные материалы по педагогике и дидактике. В журнале публикуются рецензии о монографических изданиях.

Представление рукописи. – Материалы направляются в редакцию только по электронной почте по адресу:

casopis@pedagog.rs

Требования к оформлению рукописей: текст должен быть представлен в текстовом редакторе Microsoft Word, на странице стандартного формата А4, шрифтом – Times New Roman, размер шрифта 12, межстрочный интервал – 1,5. При отправке статьи по электронной почте необходимые шрифты прилагаются отдельными файлами.

Язык статей. – Журнал выходит на сербском языке, на кириллице (Сербиян, Кириллик). К публикации также принимаются статьи на английском и русском языках, написанные заграничными сотрудниками. Статьи публикуются на сербском, английском или на русском языке; каждая статья сопровождается резюме на сербском, английском и русском языках.

Объем статьи. – Предельный объем рукописей – 16 страниц основного текста, или 30 000 знаков с пробелами. В объем статьи не входят резюме и список используемой литературы в конце статьи.

Оценка рукописи. – Главный редактор принимает решение о том, какие из полученных рукописей пройдут процесс рецензирования. Рукописи, оформленные без соблюдения указанных требований, не рассматриваются. Рукописи рецензируются двумя компетентными рецензентами. Рецензентам не сообщается имя автора, автору не сообщаются имена рецензентов.

После рецензирования редакция принимает решение о публикации, доработке или отказе от публикации. Все авторы получают информацию о решении редакции. Если автор вновь представляет данную работу для публикации, он должен в письменном виде сообщить о всех изменениях, которые он сделал в тексте (номер страницы и место изменений), в соответствии с замечаниями и рекомендациями рецензентов.

Заглавный лист. – Заглавный лист текста должен включать следующую информацию: название статьи, сведения об авторе (соавторах): фамилия, имя, ученая степень, звание, место работы, город, страна. В случае, если работа содержит результаты, полученные в рамках научно-исследовательского проекта, в сноске приводится основная информация о проекте.

Все страницы текста должны быть пронумерованы (левый нижний угол).

Заглавие статьи. – Заглавие статьи печатается строчными буквами, жирным шрифтом.

Резюме. – Предельный объем резюме – 1400 знаков (с пробелами). Резюме к статье должно быть представлено на языке статьи. Резюме публикуется на сербском, английском и русском языке, а редакция обеспечивает перевод резюме. В резюме предлагаемых для публикации научных статей автор должен дать обоснование актуальности темы, четкую постановку целей и задач исследования, аргументацию, обобщения и выводы, представляющие интерес своей новизной, научной и практической (педагогической) значимостью. В случае обзорных статей и статей, представляющих собой теоретический анализ, содержание резюме должно соответствовать характеру работы и содержанию текста.

Ключевые слова. – Резюме сопровождается списком ключевых слов (до пяти) на языке работы.

Структура работы. – Статья должна быть структурирована соответствующим образом. Все работы должны иметь введение и заключение. Кроме того, исследовательские работы должны иметь следующие разделы: теоретические основы исследования, методологию, результаты и обсуждение полученных результатов. Структура обзорных и других статей должна быть согласована с основной темой работы.

Заголовки разделов печатаются курсивом. Заголовки разделов и подзаголовки приводятся без нумерации.

Ссылка. – Литература, на которую даются ссылки в тексте, приводится в конце статьи в соответствии с АПА (APA Citation Style – American Psychological Association). Ссылки на литературу в тексте даются в скобках: фамилия автора, год издания, страницы.

Литература в конце статьи приводится без нумерации с указанием следующих выходных данных:

– для книг – фамилия, инициалы автора, год издания, полное название книги (курсивом), место издания и издательство.

– для статей в журнале – фамилия, инициалы автора, год издания в скобках, полное название статьи, полное название журнала (курсивом), год и номер журнала, страницы.

– для статей в книге, сборнике – фамилия, инициалы автора, год издания, полное название статьи, фамилии и инициалы всех редакторов, название сборника или книги, где опубликована статья (курсивом), страницы, определяющие границы статьи в издании, место издания, издательство.

– научные конференции – фамилия, инициалы автора, год издания, полное название статьи, фамилии и инициалы всех редакторов, название сборника, название конференции, время и место проведения конференции, страницы, определяющие границы статьи в издании, город издания, название института – организатора конференции.

– неопубликованные кандидатские диссертации и магистерские работы – ссылка должна включать фамилию и имя автора, год, название (курсивом), заметку: кандидатская диссертация, магистерская работа, место, институт – университет, факультет.

– веб документ – ссылка должна включать имя автора, год, название документа (курсивом), время посещения сайта, интернет адрес.

– официальные документы – название документа (курсивом), год издания, название публикации, номер.

Таблицы и графики. – Если в тексте содержатся таблицы и графические материалы, они должны быть отмечены порядковым числительным. Все сокращения, перечисленные в таблицах и графиках должны быть объяснены. Пояснения должны быть приведены под таблицей или графическим материалом.

Сноски и сокращения. – Сноски и сокращения следует избегать. По необходимости сноски могут содержать только дополнительный текст (комментарий); данные об используемых источниках не приводятся в сноске.

Примечание: К рукописи прилагаются следующие сведения об авторе (авторах): фамилия, имя, отчество, год рождения, ученая степень, звание, место работы, электронный адрес, номер телефона.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

37

НАСТАВА и васпитање = Journal of Education = Обучение и воспитание / главни уредник Емина Хебиб ; одговорни уредник Биљана Бодрошки Спариосу.

- Год. 1, бр. 1 (март 1952)- . - Београд : Педагошко друштво Србије : Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду, 1952- (Београд : Службени гласник). - 24 cm

Три пута годишње. - Текст на срп. и енгл. језику.

ISSN 0547-3330 = Настава и васпитање

COBISS.SR-ID 6026754